

Från Balkan till Bryssel

En komparativ analys av sju staters EU-närmandeprocess

Abstract

In terms of EU-accession, the seven countries that used to constitute the republic of Yugoslavia have developed very differently. While Slovenia was one of the countries absorbed during the EU:s eastward expansion of 2004 the other states have struggled in their EU-accession, Croatia being the only state to obtain full membership besides Slovenia. The purpose of this study is to shed a light on the complicated mechanisms behind an EU-accession process. By studying seven different cases through the theoretic lens of veto player theory this study aims to highlight the importance of domestic political decision making in relation to an EU-accession process. The study initially applies veto player theory on all seven cases and then proceeds with a deeper analysis of two selected cases: Slovenia and Bosnia and Herzegovina. The study shows that states with fewer veto players tend to have an easier EU-accession process, although the conjunction cannot be declared linear. The study also shows that different sorts of veto players tend to have a different effect, which paves way for exciting future research. The study ends with a summarizing discussion, in which further recommendations for future research are made.

Nyckelord: EU, EU-accession, Copenhagen criteria, Veto player theory, Western Balkans.

Antal ord: 19736

Innehållsförteckning

1	Introduktion	1
2	Problemformulering och tidigare forskning	3
2.1.1	Tidigare forskning.....	4
3	Teoretiskt ramverk	7
3.1	Teorin om vetospelare.....	7
3.2	Konstitutionella och partipolitiska vetospelare	11
3.3	Applicering och problematisering	12
3.4	Motivering och alternativa teorier	14
4	Metod och material	20
4.1	Forskningsdesign och genomförande	20
4.2	Val av fall.....	21
4.3	Operationaliseringar.....	23
4.4	Material	27
5	Resultat.....	29
5.1	Del 1 - Vetospelaranalys	29
5.1.1	Bosnien och Hercegovina.....	29
5.1.2	Kosovo.....	36
5.1.3	Kroatien	39
5.1.4	Montenegro.....	43
5.1.5	Nordmakedonien.....	48
5.1.6	Serbien.....	54
5.1.7	Slovenien	57
5.1.8	Sammanfattande kommentar	60
5.2	Del 2 – Slovenien och Bosnien & Hercegovina.....	62
5.2.1	Slovenien	63
5.2.2	Bosnien och Hercegovina.....	65
6	Avslutande slutsatser och sammanfattning.....	70
7	Referenserförteckning.....	73
7.1	Vetenskapliga publikationer.....	73

7.1.1	Böcker.....	73
7.1.2	Artiklar	74
7.2	Källmaterial	76
7.2.1	Primärkällor	76
7.2.2	Sekundärkällor	81

1 Introduktion

Efter att ha drabbats av den värsta väpnade konflikten på europeisk mark sedan andra världskriget har västra Balkan åtnjutit drygt två decennier av stabilitet och fred. De sju stater som uppstod i kölvattnet av Jugoslaviens sammanbrott har alla utvecklats olika men med ett gemensamt mål: att bli upptagna i den europeiska gemenskapen i egenskap av medlemmar i den Europeiska Unionen.

Från Bryssel har signalerna varit enhälliga: västra Balkan hör hemma i EU (Europeiska Kommissionen 2014) och EU:s framtid är i hög grad beroende av en framgångsrik integration av länder på västra Balkan in i den europeiska gemenskapen, en hållning som regelbundet upprepas av EU:s utvidgningskommissionär Johannes Hahn (Euronews 2019). EU:s välkomnande hållning i kombination med att det från samtliga länder på västra Balkan finns en uttalad politisk vilja om att gå med i EU gör det lätt att få bilden av ett EU-närmande på räls, att det för länderna på västra Balkan handlar om öppet mål.

Verkligheten ser dock annorlunda ut, flera av staterna på västra Balkan har halkat efter i sitt EU-närmande samtidigt som endast två länder lyckats bli fullvärdiga medlemmar; Slovenien (2004) och Kroatien (2013). Hur kommer det sig? Finns det bakomliggande mekanismer som gör att vissa stater har lättare att närma sig EU än andra? Eller beror det bara på tur och/eller hårt arbete?

Denna uppsats intresserar sig för EU-närmande som en process, och syftar i första hand till att utforska EU-närmandeprocesser, hur dessa går till samt vad de påverkas av. Studien avser därför jämföra sju fall, de stater som tidigare utgjorde Jugoslavien, i syfte att försöka upptäcka mekanismer som kan vara av relevans.

Uppsatsens teoretiska utgångspunkt utgörs av George Tsebelis vetospelarteorin utifrån vilken mina sju fall kommer att analyseras. Teorin är vald utifrån tesen om att det är ländernas politiska system som påverkar deras möjlighet att närma sig

EU, varpå Tsebelis teori kan erbjuda en intressant förklaringsmodell. Förhoppningen är att kunna säga något om vilken betydelse prevalensen av vetospelare kan ha för ett lands EU-närmandeprocess, och i det långa loppet bidra till forskningen kring anslutningsprocesser avseende internationella organisationer.

Uppsatsen kommer att genomföras på så sätt att jag inledningsvis redogör för mina teoretiska och metodologiska utgångspunkter, innan jag går över till att analysera mitt material utifrån min teoretiska lins. Uppsatsens empiriska material kommer att analyseras i två steg i enlighet med George Tsebelis metodologi innan jag ämnar summerar mina fynd i en avslutande diskussion, samt komma med rekommendationer på hur min forskning kan vidareutvecklas.

2 Problemformulering och tidigare forskning

Syftet med denna uppsats är att på ett övergripande plan kasta ljus över EU-närmandeprocesser, en process som ökar i betydelse allt eftersom att regionala organisationer fått en större betydelse i världspolitiska sammanhang. I den Europeiska Unionens fall aktualiseras frågan ytterligare av att det i skrivande stund finns fem länder på listan över kandidatländer, det vill säga länder som anses ha gjort framsteg i sitt EU-närmande, samtidigt som ytterligare en handfull stater har som mål att upptas på listan. Teoretiskt sett finns det inte heller något som hindrar EU från att expandera bortom Europas geografiska gränser, och således finns det skäl att anta att EU-närmandeprocesser kommer att pågå under en lång tid framöver. Jag vill därför hävda att det finns inomvetenskapliga vinningar att göra vid studier av närmande gentemot internationella organisationer överlag, såväl som EU-närmandeprocesser mer specifikt.

I denna uppsats avser jag argumentera utifrån utgångspunkten att inhemska politiska institutioner och förutsättningar tenderar att spela en betydande roll för en stat och dess förmåga att närma sig EU. Mer specifikt ämnar jag att undersöka i vilken utsträckning som närvaron av vetoaktörer, aktörer som besitter förmågan att blockera politiska beslut, påverkar en stats EU-närmandeprocess. Uppsatsens frågeställning kommer utgå ifrån två separata frågor, som i kombination kommer ge mig ett bra grepp om den problematik som jag intresserar mig för. Frågorna lyder;

- *Påverkas en stats EU-närmandeprocess av antalet vetospelare?*
- *Finns det ett antal vetospelare som är bättre eller sämre i förhållande till en stats EU-närmandeprocess?*

Den första frågan kommer vara den huvudsakliga utgångspunkten när jag analyserar uppsatsens empiriska material, medan den andra frågan främst är ett diskussionsunderlag till den analytiska diskussionen. Uppsatsens huvudsakliga syfte är att besvara dess frågeställning, men på ett mer övergripande plan kan syftet sägas utgöras av följande två målsättningar:

- Identifiera generella mönster för aspirerande EU-medlemmar i termer av vetospelare och dess betydelse samt
- Bidra till forskning kring EU-närmandeprocesser

2.1.1 Tidigare forskning

För denna studie finns det två litteraturområden av huvudsaklig relevans: EU-närmandeprocesser samt vetospelare som statsvetenskaplig teori. I detta avsnitt avser jag därför redogöra för tidigare forskning inom dessa fält, som är av relevans för min studie.

Gällande studier av EU-närmandeprocesser så infaller dessa oftast inom ramen för den större subdisciplinen *Europeanization*¹ vilket utgör ett samlingsbegrepp för studier med den Europeiska Unionen och dess institutioner som utgångspunkt. De studier som analyserar EU-närmandeprocesser inom ramen för europeisering tenderar att fokusera på ett fall med den Europeiska Unionen som utgångspunkt. Studierna tenderar dessutom att fokusera på konsekvenserna av ett genomfört EU-närmande snarare än på vilka mekanismer som påverkar ett pågående EU-närmande. Ett exempel på en studie med flera fall men med ett EU-centriskt perspektiv är *EU accession – financial sector opportunities and challenges for Southeast Europe* av Ingrid Matthäus-Maier et al. (2005), i vilken författarna analyserar aspirerande medlemsländers förmåga att anpassa sig till EU:s finanspolitiska regelverk.

¹ Europeisering.

Matthäus-Maiers studie är en av få studier som undersöker EU-närmande utifrån en flerfalls-design, desto vanligare är det med forskare som poängterar bristen på studier av EU-närmandeprocesser. I en artikel från 2002 beklagar sig författarna Frank Schimmelfennig och Ulrich Sedelmayer över det faktum att EU-närmandeprocesser utgör ett negligerat område inom statsvetenskaplig forskning, trots att fenomenet ökat i relevans sedan murens fall (Schimmelfennig et al. 2002 s. 501).

Några år senare skriver Sedelmayer återigen om behovet av studier av EU-närmandeprocesser och konstaterar att antalet är lågt även om han anser sig kunna se en stigande trend (Sedelmayer 2006 s. 2). Denna ökning tycks dock inte Erola Albasani se mycket av, i boken *European Integration and Transformation in the Western Balkans* från 2013 konstaterar hon att det fortfarande finns väldigt lite forskning som berör inhemska förutsättningar och hur dessa påverkar en stats EU-närmande, i synnerhet tenderar länderna på Västra Balkan att överblickas vid de få tillfällen sådana studier görs (Elbasani 2013 s. 5 – 13).

Om EU-närmandeprocesser fortfarande utgör ett outforskat ämne så är vetospelarteorin desto mer beprövad. Vetospelarteorin kommer att redogöras för noggrannare i uppsatsens teoretiska ramverk men kan kortfattat sägas härröra ur en forskare; George Tsebelis. Tsebelis presenterade sin teori i artikeln *Decisionmaking in political systems: Veto players in presidentialism, parliamentarism, multicameralism and multipartyism* år 1995 och fick snabbt ett betydande genomslag. Teorin förfinades och utvecklades varpå Tsebelis år 2002 gav ut boken ”*Veto players – How political institutions work*” som bygger vidare på artikeln från 1995. I artikeln *Veto player theory and reform making in western Europe* redogör artikelförfattarna för hur teorin har använts till att förklara allt från regeringsbildning (Tsebelis & Ha 2014; Eppner & Ganghof 2017) till byråkratisk korruption (Bagashka 2014) (Angelova et al. 2018 s. 284).

En studie som förtjänar ett särskilt omnämnande är Andrew McIntyres *Institutions and Investors: The Politics of the Economic Crisis in Southeast Asia*, en studie där McIntyre applicerar vetospelarteorin på flera fall i syfte att försöka se hur närvaron av vetospelare påverkade möjligheterna för sydostasiatiska länder att bemöta den

ekonomiska kris som drabbade regionen i slutet av 90-talet. McIntyre applicerar föredömligt vetospelarteori på flera fall i en kontext där de politiska systemen inte alltid ser ut som i väst, och artikeln har utgjort en inspirationskälla i arbetet med denna uppsats.

3 Teoretiskt ramverk

I detta avsnitt presenteras de teoretiska utgångspunkter och perspektiv som ligger till grund för analysen av uppsatsens empiriska material. Det teoretiska ramverket tar sin utgångspunkt i George Tsebelis teori om vetospelare och dess betydelse för beslutsfattande inom politiska system och det kommer inledningsvis att utförligt redogöras för Tsebelis teori och dess centrala begrepp. I ramverkets andra skede ämnar jag redogöra för hur jag avser använda mig av Tsebelis teori, samt problematisera de delar av Tsebelis teori som jag anser vara relevanta att problematisera inom ramen för min uppsats. Avslutningsvis motiveras och problematiseras valet av teori genom att diskutera alternativa teorier samt varför dessa valts bort.

3.1 Teorin om vetospelare

I inledningen av artikeln *Decision making in political systems: Veto players in presidentialism, parliamentarism, multicameralism and multipartyism* från 1995 argumenterar George Tsebelis för att institutionella teorier spelar en betydande roll för att förstå politiska system och dess påverkan på beslutsfattandeprocesser, men han påpekar samtidigt att det inte finns någon konsensus kring utkomsten av specifika institutionella strukturer. Vidare ställer sig Tsebelis frågande till det dikotomiska tänkande som länge präglat institutionell teori, där olika parlamentariska system tenderar att isoleras och jämföras med varandra (t.ex. parlamentarism vs. presidentsystem) vilket enligt Tsebelis riskerar att leda till missvisande slutsatser kring beslutsfattandeprocesser i olika system. Tsebelis hävdar istället att beslutsfattandeprocesser i olika parlamentariska system och presidentsystem i grund och botten inte skiljer sig nämnvärt, åtminstone inte om

vi utgår från den variabel som Tsebelis är intresserad av; förmågan att genomföra politiska reformer, *'the capacity for policy change'*². (Tsebelis 1995 s. 289 – 292)

Vidare argumenterar Tsebelis för att det finns ett behov för en konceptuellt konsekvent metod som kan användas för att jämföra olika stater, oavsett politiskt system. Ett sätt att göra detta är enligt Tsebelis att utgå från potentialen att genomföra policyförändringar i olika institutionella system, vilket också utgör Tsebelis beroende variabel. Avsaknaden av sådan potential kallar Tsebelis för *policy stability*³, medan ett system med en hög potential för policyförändringar präglas av *policy volatility*⁴. Tsebelis påpekar själv att en hög potential för att genomföra policyförändringar inte nödvändigtvis leder till att dessa förändringar genomförs, men att en låg potential att genomföra policyförändringar garanterat leder till att dessa sinkas och/eller förhindras.

Tsebelis analys är baserad på konceptet vetospelare och dess agerande i olika institutionella sammanhang (Tsebelis 1995 s. 292–293). En vetospelare definieras som en individuell eller kollektiv aktör vars samtycke är nödvändigt för att genomföra en policyförändring (Tsebelis 2002 s. 19). Tsebelis argumenterar vidare för att policystabiliteten i ett land ökar med a) antalet vetospelare, b) vetospelarnas enhetlighet, d.v.s. hur enhetliga vetospelarens politiska preferenser är samt c) vetospelarnas interna kohesion (t.ex. huruvida vetospelaren utgörs av en koalition av olika partier, eller en individ). (Tsebelis 1995 s. 292–293)

Policyförändringar har enligt Tsebelis sitt ursprung i två faktorer; vetospelarnas preferenser samt rådande institutionella förutsättningar. Vetospelarnas preferenser är föränderliga medan institutionerna är mer eller mindre rigida, och policyförändringar kommer således att präglas av vem som innehar den politiska makten samt hur deras förhållningssätt gentemot policyns status quo ser ut (Tsebelis 2002 s. 17). Status quo kännetecknas av det rådande tillstånd inom det policyområde som undersöks. Tsebelis menar att en vetospelare inte kommer att

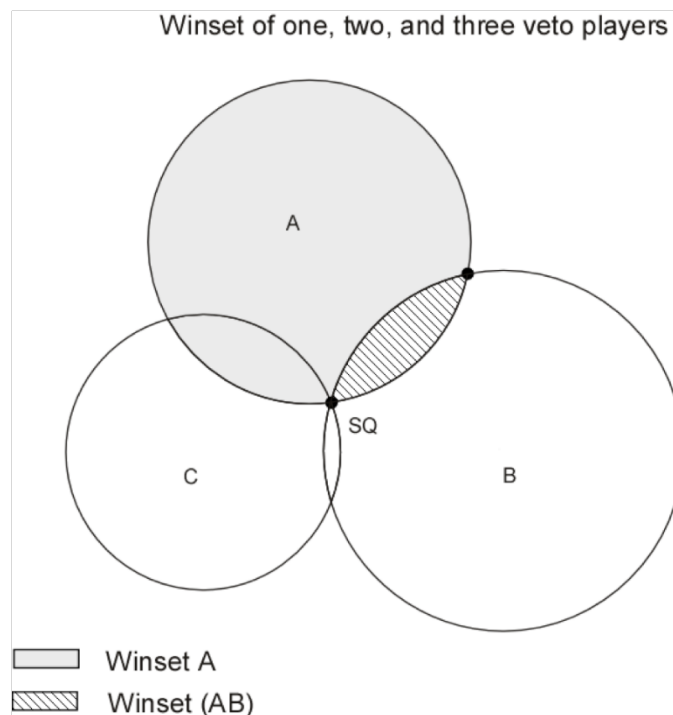
² Kapaciteten att genomföra policyförändringar

³ Policystabilitet

⁴ Policyvolatilitet

godta några förändringar i status quo om vetospelaren föredrar status quo framför föreslagna förändringar. (Tsebelis 2002 s. 9)

Vetospelare kan delas in i två kategorier; konstitutionella vetospelare och partipolitiska vetospelare. Konstitutionella vetospelare utgörs av vetospelare som är definierade i ett lands konstitution (t.ex. presidenten i USA) medan partipolitiska vetospelare utgörs av de politiska partier som har möjlighet att påverka status quo i landet. Beroende på hur sammansättningen av vetospelare och deras preferenser ser ut så kommer det också finnas ett begränsat antal möjliga förändringar i status quo, något som Tsebelis kallar för *winset*⁵ (Tsebelis 2002 s. 2). Jag bifogar en bild, framtagen av George Tsebelis, för att tydliggöra begreppet vinstområde och dess innebörd. På bilden ser vi tre vetospelare med olika preferenser, status quo samt de möjliga vinstområden som uppstår.

Bildkälla: <https://www.verfassungsblog.de/wp-content/uploads/2014/09/Figure-1.png>

Vinstområdets storlek har således direkta konsekvenser på det politiska beslutsfattandet; Drastiska förändringar i status quo är omöjliga när det finns ett

litet vinstområde, det vill säga när det finns flera vetospelare med varierande preferenser och med tydliga ideologiska skillnader. Ett litet vinstområde medför således policystabilitet. De vetospelare som besitter förmågan att dominera den politiska agendan genom att presentera så-kallade ”take it or leave it”-förslag kallar Tsebelis för agendasättare (Tsebelis 2002 s. 2). Vem som är agendasättare beror på det politiska systemets utformning samt vem som besitter den exekutiva makten. I parlamentariska politiska system tenderar det att vara parlamentet som lägger fram förslag till regeringen, som besitter den exekutiva makten, och således är det parlamentet och dess partier som har möjlighet att kontrollera agendan (Tsebelis 2002 s. 82).

Den vetospelare som sätter agendan har således en fördel; genom att utgå ifrån övriga vetospelares vinstområden kan agendasättaren välja det optimala utfallet i varje enskild situation och föreslå förändringar i enlighet med dessa (Tsebelis 2002 s. 34). En ensam vetospelare har således total kontroll över agendan då den inte behöver ta hänsyn till andra vetospelares vinstområden, medan en ökning i antalet vetospelare tenderar att minska betydelse av agendasättande. Betydelsen av agendasättande ökar däremot om en vetospelare är placerad centralt mellan övriga vetospelare. (Tsebelis 2002 s. 34–35)

Slutligen bör även det Tsebelis kallar för absorberingsregeln nämnas. Absorberingsregeln finns till för att tydliggöra hur adderandet av nya vetospelare påverkar policy stabiliteten. Vid händelse att en ny vetospelare adderas krävs det att det sker en förändring i policy stabiliteten, om inte så anses detta veto vara ”absorberat” av de redan existerande vetospelaren, och tillkomsten av en ny vetospelare medför således inga förändringar i analysen. (Tsebelis 2002 s. 26)

⁵ Vinstområde

3.2 Konstitutionella och partipolitiska vetospelare

Som ovan nämnt gör Tsebelis en distinktion mellan två olika typer av vetospelare; konstitutionella vetospelare och partipolitiska vetospelare. I grundlagar och konstitutioner runt om i världen tenderar det att finnas aktörer, såväl kollektiva som individuella, som besitter rätten att lägga in veto mot politiska förslag som inte stämmer in på aktörens preferenser. Det är även vanligt att institutionella aktörer besitter förmågan att förhåla politiska beslut, exempelvis så har flera av de länder som studerats inom ramen för denna uppsats en konstitution som möjliggör för presidenten att skicka tillbaka ett lagförslag till parlamentet för ett andra betänkande. Om parlamentet röstar igenom lagförslaget en andra gång så går det igenom, trots presidentens invändningar. Denna typ av veto räknar inte Tsebelis då han menar att en vetospelare endast är en vetospelare om denna har möjlighet att förhindra förändringar i status quo (Tsebelis 2002 s. 2), och då ett förhållande inte är detsamma som ett veto så räknas inte denna typ av veto in i analysen. För att en konstitutionell aktör ska räknas in i analysen måste den således besitta en absolut vetorätt.

Partipolitiska vetospelare utgör de vetospelare som genereras av det politiska spelet inom ramen för ett lands konstitution och existerande institutionella vetospelare. Såväl antalet som egenskaper och kompositionen av partipolitiska vetospelare är föränderlig och varierar över tid, exempelvis så medför ett ersättande av en enpartiregering med en tvåpartikoalition att antalet politiska vetospelare ökar från en till två. I ett demokratiskt pluralistiskt partisystem tenderar landskapet att förändras över tid vilket innebär att det finns ett antal scenarion att vara uppmärksam på vid en analys av partipolitiska vetospelare, utöver redan nämnda förändringar i styrande koalitioner och regeringar så tenderar partier även att splittras, gå ihop, omformas etc. vilket *kan* medföra skillnader i antalet partisan vetospelare men inte nödvändigtvis gör det (Tsebelis 2002 s. 79). Vilken händelse som påverkar kompositionen av partisan vetospelare varierar beroende på hur det politiska systemet är utformat. Det finns således ingen allmängiltig regel att applicera utan varje fall kräver en egen analys. Tsebelis

stakar dock ut en grundläggande metodologi för applicerandet av partipolitiska vetospelare, vilket redogörs för nedan.

3.3 Applicering och problematisering

I *Veto players – How political institutions work* från 2002 redogör Tsebelis för sitt sätt att analysera partipolitiska vetospelare. Det första steget utgörs av en konstitutionell analys för att identifiera institutionella vetospelare i den stat som undersöks. Det andra steget är att bryta ner de institutionella vetospelare som identifierats i relevanta enheter, t.ex. politiska partier, och försöka avgöra huruvida dessa bör betraktas som individuella eller kollektiva vetospelare. Det tredje steget är att applicera absorptionsregeln och gallra ut de politiska vetospelare vars vetopreferenser överlappar med redan existerande vetospelare (Tsebelis 2002 s. 80). Tsebelis poängterar att han i denna process medvetet fokuserat på vanligt förekommande institutionella och politiska aktörer inom ramen för ett demokratiskt system, trots att det kan finnas fog för att i vissa fall behöva utvidga analysen till att även omfatta aktörer som traditionellt inte ses som politiska aktörer, t.ex. domstolar eller inflytelserika individer. Särskilt aktningvärda är dessa aktörer vid studier av en specifik process eller ett specifikt policyområde, som exempel nämner Tsebelis att det inte finns någon större poäng att ta hänsyn till politiska partier för den som vill studera lönebildning i ett land som Sverige där löneförhandlingar delegerats till arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Tsebelis är dock noga med att poängtera att detta inte får leda till en slentrianmässig applicering av vetospelarbegreppet, men i de fall där forskaren kan argumentera för att specifika personer och/eller institutioner (utöver de traditionella aktörerna) besitter vetorätt så bör även dessa vetospelare och deras preferenser inkluderas i analysen. (2002 s. 81)

En vanligt förekommande aktör med institutionell vetorätt är konstitutionella domstolar. Konstitutionella domstolar finns i de flesta länder och tenderar att besitta en omfattande vetorätt. Tsebelis menar på att konstitutionella domstolar visserligen är vetospelare i ordets sanna bemärkelse då dessa kan avslå en föreslagen förändring i status quo, men att det trots det finns vissa omständigheter

som komplicerar synen på konstitutionella domstolars roll i en vetospelanalys. Han argumenterar bland annat för att processen för att nominera och godkänna domare i de flesta länder är väldigt hårt reglerad, vilket omöjliggör för domare med extrema åsikter att ta plats. Konstitutionella domstolar tenderar därför att befinna sig inom ramen för status quo och/eller vetospelarnas preferenser, vilket medför att deras veto absorberas (Tsebelis 2002 s. 226–227). Tsebelis räknar således inte konstitutionella domstolar som vetospelare, vilket jag inte heller har för avseende att göra då jag inte funnit något i mina fall som ger mig anledning att ifrågasätta hans resonemang.

I synen på valkarteller och det som brukar kallas för '*oversized coalitions*', koalitioner som är större än det minimum som krävs för att säkra en majoritet i parlamentet, finns det dock anledning att ifrågasätta Tsebelis. I artikeln "Veto player theory and reform making in Western Europe" poängterar Angelova et al. det faktum att medhåll från samtliga partier i en regeringskoalition inte alltid är nödvändigt för att genomföra förändringar i status quo. I de fall där en regeringskoalition består av fler partier än vad som krävs för att uppnå en majoritet så kommer några partier att bli överflödiga i beslutsfattandet (2018 s. 286).

Ett exempel från min egen studie är valet i Serbien 2014, där partiet SNS erhöll 153 mandat av 250 och kunde bilda majoritetsregering på egen hand. Trots att man på egen hand kunde genomföra förändringar i status quo valde man att inkludera ytterligare två partier i regeringen. Jag vill dock hävda, med stöd av bland andra Angelova, att dessa extrapartier inte utgör några reella vetospelare. Dessa partier har i praktiken endast en reell chans att förhålla förändringar i status quo, då deras enda verktyg för att motsätta sig majoritetspartiets föreslagna förändring i status quo är genom att lämna regeringssamarbetet. Ett överflödsparti som lämnar en regering i protest mot en förändring i status quo kommer sannolikt få se denna föreslagna förändring genomföras i alla fall, detta då ett majoritetsparti i de flesta fall kan ombilda regeringen utan att utlysa nyval. Således har överflödspartierna ingen reell möjlighet att påverka status quo, och bör enligt Tsebelis egen definition inte räknas som vetospelare. På samma sätt bör

även oppositionspartier räknas till vetospelare vid analyser av minoritetsregeringar (Angelova et al. 2018 s. 286).

Detta är en kritik som framförts flera gånger tidigare, exempelvis av Kaare Ström i artikeln ”Delegation and accountability in parliamentary democracies” (2000 s. 279–280), och jag är beredd att instämma med kritikerna. Tsebelis själv besvarar denna kritik med att det bör räcka för ett parti att delta i en regeringskoalition för att räknas som en aktiv part, medan Ström argumenterar för att partiet bör ha en aktiv roll (samt möjlighet att faktiskt använda sitt veto) i regeringskoalitionen för att räknas som en vetospelare (Tsebelis 2002 s. 85–88). Jag är beredd att hålla med Kaare Ström i hans kritik, och i denna uppsats kommer jag därför endast att räkna de vetospelare som har en reell inverkan på status quo. Jag kommer således inte att räkna samtliga partier vid händelse av en oversized coalition, utan endast de partier vars medhåll är nödvändigt för att genomföra en förändring i status quo. En risk med att frångå Tsebelis definition är att appliceringen av vetospelarbegreppet kan framstå som slentrianmässig eller inkonsekvent, vilket påverkar uppsatsens intersubjektivitet. Genom att förklara hur jag resonerat samt genom att hänvisa till andra forskare som delar min kritik så anser jag mig ha minimerat risken för missförstånd kring hur jag applicerar vetospelarbegreppet i olika situationer.

3.4 Motivering och alternativa teorier

I det förberedande arbetet inför denna uppsats vägdes olika teorier och infallsvinklar mot varandra, i syfte att försöka identifiera den teoretiska utgångspunkt som bäst besvarade den problematik jag är intresserad av. Valet föll slutligen på George Tsebelis och hans teori om vetospelare och deras betydelse för det politiska beslutsfattandet. I syfte att stärka uppsatsen intersubjektivitet så vill jag dock redogöra för hur jag kommit fram till mitt val av teori. Valet av Tsebelis och vetospelarteori var inte ett självklart val utan föregicks av en noggrann övervägning av olika teorier samt vilka fördelar/nackdelar som de olika teorierna

kan medföra. Syftet med detta avsnitt är således att redogöra för vilka andra alternativ jag övervägt samt att förklara varför valet i slutändan föll på Tsebelis. Till en början kommer jag att gå igenom några av de alternativa teorier som jag övervägt, för att avslutningsvis diskutera Tesebelis teori och de eventuella för- och nackdelar som jag ser med mitt slutgiltiga val.

En av de första teorierna att fånga min uppmärksamhet var Arend Lijpharts teori om '*Consociational democracy*'⁶. Teorin presenterades i Lijpharts debutverk från 1968, *The politics of accomodation*, och går i korthet ut på att en viss nivå av social klyvning kan vara fördelaktigt för ett demokratiskt styrelseskick. Lijphart använder Nederländerna som exempel och redogör för Nederländernas politiska utveckling under 1900-talet, vilken Lijphart menar har präglats av en social fragmentisering (främst mellan olika religiösa och politiska grupperingar) vilket är anledningen till att Nederländerna i mitten av 60-talet kunde betraktas som en av världens stabilaste demokratier. En social fragmentisering är ofta att föredra i en demokrati, i synnerhet om alternativet är överlappande gruppidentiteter (Lijphart 1968 s. 200). Vidare menar Lijphart att hans teori visserligen är framtagen och utvecklad utifrån en nederländsk kontext, men att denna går att applicera på alla demokratiska länder med en social klyvning. Den avgörande faktorn för huruvida en konsociationell demokrati blir framgångsrik eller ej är kvaliteten på ledarskapet (Lijphart 1968 s. 211).

Sedan *The Politics of Accomodation* släpptes 1968 har Arend Lijphart hunnit revidera sin teori ett antal gånger, utan att ändra grundtesen. Teorin om konsociationell demokrati fick stort genomslag och gjorde Arend Lijphart till en av statsvetenskapens klarast lysande stjärnor under 1900-talets andra hälft, men teorin erhöll även en del kritik. Kritiken kan delas upp i tre grenar, varav den första utgörs av bristen på tydliga definitioner av Lijpharts nyckelkoncept. Den första grenen av kritik föranleder den andra, som handlar om svårigheterna att operationalisera och mäta flera av de attribut som Lijphart menar kännetecknar en konsociationell demokrati. Den tredje grenen av kritik gentemot konsociationell

⁶ Konsociationell demokrati

demokrati rör Lijpharts metod och har framförts av bland andra Jurg Steiner (1981 s. 346) och Lee Dutter (1978, s. 566), som menar på att Lijpharts analys av Nederländernas politiska utveckling är inkonsekvent och emellanåt även selektiv.

Utöver den renodlat akademiska kritiken så finns det även frågetecken kring huruvida konsociationella demokratier faktiskt garanterar en större stabilitet än vad andra typer av demokratier gör. Av de fall jag valt att studera finns det flera länder som kan klassas som konsociationella demokratier men som inte kan anses mer stabila än sina representativdemokratiska grannar. Länder som Bosnien och Hercegovina och Makedonien framstår snarare som instabilare, trots sina konsociationella drag. Framförallt Bosnien och Hercegovina brukar lyftas fram som ett motargument gentemot Lijpharts teori, detta då Bosnien och Hercegovinas politiska system i hög grad är baserat på konsociationalism och uppdelning. Trots det så präglas landet av politisk instabilitet och frånvaro av ekonomisk utveckling, alltså raka motsatsen till hur Bosnien och Hercegovina bör ha utvecklats utifrån Lijpharts teori. Med det sagt så kom jag till slutsatsen att Lijphart och teorin om konsociationell demokrati sannolikt inte skulle kunna besvara min frågeställning, varpå jag istället började intressera mig för teorier om europeisering.

Europeisering är ett relativt nytt fält inom den statsvetenskapliga disciplinen och kan sägas ha etablerats på allvar i samband med den stora östutvidgningen som EU genomförde 2004 (Schimmelfenig et al. 2002 s. 1). I disciplinens tidiga dagar så tenderade all forskning som handlade om EU:s yttre påverkan att kategoriseras som europeisering, men i takt med att disciplinen utvecklades och etablerades så konsoliderades det att europeisering främst skulle studera de stater som fortfarande stod utanför EU-samarbetet och hur dessa påverkades av EU:s institutioner och lagar i sin inhemska politik (Sedelmeier 2006 s. 4). Förenklat kan man således säga att europeisering är studiet av EU och hur dess lagar, institutioner, normer, förordningar etc. ”smittar av sig” på och påverkar länderna runt omkring EU. Således utgår teorier om europeisering i mångt och mycket från EU som aktör, för att sedan mäta vilket inflytande EU har haft i olika avseenden på omkringliggande stater.

Europeisering är en intressant statsvetenskaplig tankeströmning men jag insåg tidigt att den inte skulle vara behjälplig med hänsyn till de frågor som studien intresserar sig för. Fokuset på EU som aktör medför att europeisering missar målet gällande min frågeställning då jag snarare är intresserad av de stater som jag studerat och inte EU i sig. Europeisering tenderar även att förbise inhemska faktorer i de länder som studeras för att istället lyfta fram EUs exogena påverkan på sin omgivning, vilket går stick i stäv med min hypotes om att det är just inhemska faktorer som påverkat ländernas möjlighet att närma sig EU. Europeisering framstod således tidigt som en suboptimal teoretisk infallsvinkel för denna uppsats, varpå jag istället började intressera mig för George Tsebelis och hans teori om vetospelare.

Innan jag sätter punkt för detta teoretiska ramverk så ämnar jag därför viga ett avsnitt åt att diskutera Tsebelis teori samt varför jag anser denna vara optimal för min frågeställning. Då teorin noggrant redogjorts för ovan så avser jag istället lyfta eventuella fördelar och nackdelar som jag ser med mitt val av teori, samt redogöra för den kritik som finns mot Tsebelis och hans teori. I ett av de inledande kapitlen i Tsebelis bok från 2002 lyfter författaren själv en del av den kritik som framkommit från det att Tsebelis först introducerade sin teori i en artikel år 1995, fram till dess att den förfinade variant av teorin presenterades i "Veto Players – How Political Institutions Work" 2002. Jag kommer därför inleda med den kritik som Tsebelis själv lyfter, för att sedan lyfta några andra akademiska kritiker innan avsnittet rundas av med mina personliga reflektioner.

En stor del av den kritik som Tsebelis bemöter är den kritik som Kaare Strom framför och som jag redan redogjort för ovan. Utöver Stroms kritik gentemot Tsebelis gällande oversized coalitions så kritiserar Strom även Tsebelis för otydlighet i applicerandet av absorberingsregeln. Strom menar på att absorberingsregeln, så som den utformades i Tsebelis artikel från 1995, riskerar att måla upp en felaktig bild av institutionella och partipolitiska vetospelare som verksamma i två separata system, när de i själva verket är beroende av varandra. Strom menade dessutom på att den ursprungliga absorberingsregeln endast skulle gå att applicera på institutionella vetospelare. Argumentet hänger ihop med den kritik som jag redogjort för ovan, då alla partier alltid räknas i en oversized

coalition så medför det att inget regeringsparti, och således ingen partipolitisk vetospelare, kan få sitt veto absorberat av någon annan partipolitisk vetospelare. Detsamma gäller ej för institutionella vetospelare, vilket Strom menar skapar en obalans vid applicering av absorberingsregeln. (Tsebelis 2002 s. 85–87)

Tsebelis är beredd att ta åt sig stora delar av Stroms kritik, men vägrar att acceptera kritiken gällande oversized coalitions vilket jag avhandlat ovan. Vidare bemöter Tsebelis även kritik från Crepaz och Birchfield, gentemot vilka han är betydligt mer avfärdande. Crepaz (2002) ifrågasätter bland annat huruvida vetospelarnas beteende verkligen präglas av deras förmåga att sätta agendan, och pekar på att andra saker som ekonomisk jämlikhet i ett land kan påverka hur vetospelarna agerar. Tsebelis har inte mycket till övers för denna kritik, utan konstaterar krasst att det i litteraturen generellt anses vara vänsterpartier som agerar för att motverka ökad inkomstjämlighet, inte en specifik institutionell struktur (Tsebelis 2002 s. 89). Tsebelis har även kritiserats av Steffen Ganghof, som ifrågasätter Tsebelis sätt att avgöra vetospelarnas preferenser (2003 s. 10). Tsebelis utgår från att vetospelare alltid är ute efter belöning i form av policy, medan Ganghof menar på att policy är ett verktyg snarare än ett ändamål. Ganghof argumenterar för att partier ibland kan ha andra belöningar i sikte, som till exempel en ministerpost eller kontrollen över en myndighet.

De problem jag själv ser med mitt val av teori är först och främst att det är en spelteori, vilket medför förenklingar och ger uppsatsen en mer positivistisk prägel. Förenklingar och en positivistisk prägel är inte negativt i sig, men förutsätter begrepp som kan operationaliseras med tydlighet. Tsebelis är inte alltid noggrann med att redogöra för hur han operationaliserar vissa nyckelbegrepp som t.ex. policypreferenser, något som även Steffen Ganghof kritiserat honom för (Ganghof 2003 s. 5–8), vilket riskerar att vitt skilda analyser av ett partis preferens beroende på vem som utför den. Jag har genomfört en noggrann operationalisering av de partipreferenser som ska analyseras inom ramen för denna uppsats och känner mig således bekväm, men det är trots det en teoretisk brist som bör belysas. På det stora hela så ser jag dock främst fördelar med Tsebelis teori, framför allt för att den möjliggör en institutionell analys bortom klassiska teoretiska definitioner så som presidentialism/presidentalism/diktatur/demokrati etc., och erbjuder goda

förutsättningar för att förstå institutionella strukturers inverkan på politiskt beslutsfattande.

4 Metod och material

I detta avsnitt redovisas de metodologiska val och beslut som gjorts under uppsatsens gång. Inledningsvis kommer jag att kommentera min övergripande forskningsdesign, innan jag redogör för de fall som uppsatsen utgår från samt varför jag valt just dessa. Vidare redogörs för uppsatsens operationaliseringar, varpå metodavsnittet avrundas med en genomgång av det material som använts i uppsatsen.

4.1 Forskningsdesign och genomförande

Forskningsdesignen är baserad på en mest lika-design. Syftet med en mest lika-design är att göra jämförelser mellan fall som är så lika varandra som möjligt förutom på den förklaringsvariabel som står i centrum för forskningen (Esaisasson et al. 2017 s. 102). Den förklaringsvariabel som står i centrum för min forskning är hur långt varje land kommit i sin EU-närmandeprocess, och fallen är således valda utifrån en så stor variation i EU-närmandet som möjligt. Själva genomförandet av min studie kommer att genomföras utifrån den metodologi som Tsebelis redogör för i *Veto Players – How political institutions work* och som återges i uppsatsens teoretiska ramverk. I resultatdelens inledande görs således en konstitutionell genomgång av de fall jag valt för att sedan analysera förekomsten av partipolitiska vetospelare under den tidsperiod mina fall närmast sig EU.

I resultatdelens tredje avsnitt kommer jag att välja ut två fall som jag anser vara av särskild relevans för min frågeställning. Detta medför även att jag kommer att bryta med uppsatsens mest lika-design, vilket hade förutsatt att jag även i resultatdelens tredje del analyserar de fall som är mest lika utifrån befolkning, kultur etc. Mina möjligheter att ge ett tillfredsställande svar på min frågeställning

hade varit betydligt sämre om jag endast valt utifrån vilka två länder som är mest lika, och därför har jag istället valt ut två fall med olika värden på min beroende variabel som erbjuder intressanta förklaringsfaktorer utifrån min frågeställning.

De två fall jag har valt ut till resultatdelens tredje avsnitt är Slovenien och Bosnien och Hercegovina, två länder vars EU-närmandeprocess sett väldigt olika ut. En jämförelse av dessa vitt skilda EU-närmandeprocesser ger mig möjlighet att på allvar försöka reda ut vilka mekanismer som spelar roll för ett EU-närmande. I synnerhet fallet Bosnien och Hercegovina erbjuder intressanta förklaringsfaktorer, detta då landet genomgår en förändring av antalet vetospelare vilket även medför förändringar i EU-närmandet. Den nyfikne hänvisas till uppsatsens resultatavsnitt, härnäst redogörs för studiens val av fall.

4.2 Val av fall

De fall som kommer att undersökas i denna studie är följande sju stater: Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Kroatien, Montenegro, Nordmakedonien, Serbien och Slovenien. Fallen har högsta möjliga variation med avseende på den beroende variabeln, detta då Slovenien och Kroatien är medlemmar i EU medan Bosnien och Hercegovina och Kosovo fortfarande befinner sig i det inledande skedet av sin närmandeprocess. Däremellan har vi Serbien, Montenegro och Nordmakedonien som samtliga befinner sig på listan över kandidatländer. Jag har således inkluderat största möjliga variation på min beroende variabel, vilket är viktigt för att inte få fel uppfattning om styrkan på den kausala relationen (Esaiasson et al. 2017 s. 103). Utöver EU-närmandet så har länderna mycket gemensamt med hänsyn till ekonomisk utveckling och struktur, befolkning, kultur, språk etc. och utgjorde under ett halvt århundrade en gemensamt ekonomiskt och politisk enhet (Jugoslavien), vilket präglar samtliga fall än idag. Länderna befinner sig dessutom i samma region vilket gör det lättare att bedöma och utvärdera eventuella regionala trender och grannpåverkan.

En majoritet av mina fall har varit självständiga ungefär lika lång tid, och har därmed närmat sig EU under ungefär lika lång tid med undantag för Kroatien och Slovenien som är medlemmar och således framgångsrikt avslutat sin EU-närmandeprocess. Två av mina fall sticker dock ut i det avseende att de varit självständiga en kortare period än övriga; Montenegro (2006) och Kosovo (2008). I synnerhet Kosovo utgör ett annorlunda fall då landets status fortfarande är omtvistad, och det var således inte helt självklart att inkludera Kosovo i studien. Jag såg dock en poäng i att inkludera samtliga ex-jugoslaviska fall i min studie och det faktum att Kosovos EU-närmande fortfarande befinner sig i sin linda medför att Kosovo utgör en förhållandevis liten arbetsbörda, således ansåg jag att fördelarna med att inkludera Kosovo i min studie övervägde nackdelarna. Det bör dock poängteras att Kosovos speciella status medför ett mindre generaliserbart resultat än övriga fall. På det stora hela anser jag dock att min studie har en god potential till generaliserbarhet, detta då även övriga fall som är möjliga att studera utifrån ett EU-närmandeperspektiv påminner i hög grad om de fall jag har studerat. Länder som Albanien, Moldavien etc. har liknande förutsättningar i förhållande till Köpenhamnskriterierna, EU:s medlemskapskriterier, och resultatet i min studie bör även gå att generalisera på dessa fall.

Avslutningsvis vill jag även kommentera det faktum att det, givetvis, också finns påtagliga skillnader mellan mina fall. Det faktum att länderna drabbades olika hårt av den serie väpnade konflikter som präglade Balkan under 90-talet är en faktor som påverkar, inhemsk politisk opinion en annan. Essensen i denna studie är att visa på att ett självständigt och betydande förhållande finns mellan vetoaktörer och EU-närmandeprocesser, vilket i sig syftar till att kasta ett behövligt ljus över dynamiken och komplexiteten som omgärdar EU-närmandeprocesser. De metodologiska begränsningar som kommer med ett begränsat urval av fall medför en anspråkslöshet som mer eller mindre omöjliggör för identifieringen av starka samband. Genom att kombinera ett analytiskt narrativ med en deduktiv intuition så finns det dock goda möjligheter att belysa inhemska politiska mekanismer av betydelse, såväl som att komma med konkreta förslag på framtida forskning.

4.3 Operationaliseringar

Att operationalisera ett begrepp innebär att ett begrepp bryts ner i mätbara delar. Inom ramen för denna studie är det i huvudsak ett begrepp som behöver operationaliseras: EU-närmandeprocesser. Utöver att fastslå vad en EU-närmandeprocess består av så kommer jag även behöva definiera en tydlig tidsram, det vill säga när jag anser att en EU-närmandeprocess börjar samt när den avslutas. I resultatdelens andra del undersöker jag vetospelarnas inverkan på EU-närmandeprocesser, vilket hade varit väldigt svårt om jag inte först tydligt operationaliserat begreppet. I resultatdelens tredje avsnitt kommer jag även behöva undersöka olika partier och deras politiska preferenser. Mer specifikt så kommer jag behöva kunna säga något om i vilken utsträckning partierna prioriterar ett EU-närmande gentemot andra potentiella policyförändringar. Avsnittets andra del vigs således åt att förklara hur jag har operationaliserat partiernas preferenser.

För att kunna operationalisera EU-närmandet, en omvälvande politisk process som pågår under lång tid, måste vi ta avstamp i de s.k. Köpenhamnskriterierna. Köpenhamnskriterierna inrättades 1993 och utgör en serie kriterier som ett land förväntas uppfylla innan de slutgiltiga medlemskapsförhandlingarna inleds. Köpenhamnskriterierna är indelade i tre huvudkategorier; ett ekonomiskt kriterium, ett politiskt kriterium samt ett administrativt/juridiskt kriterium. Nedan följer kriterierna i sin helhet.

- Ekonomiskt kriterium – En fungerande marknadsekonomi samt förmågan att hantera konkurrens och marknadskrafter
- Politiskt kriterium – Stabila institutioner som värnar demokratin, rättsväsendet, mänskliga rättigheter samt skyddet av minoriteters rättigheter
- Administrativt/juridiskt kriterium – Administrativ och institutionell kapacitet att implementera EU-lagstiftning samt uppfylla de krav som ställs på ett EU-land. (Europeiska Kommissionen 2016)

Kriterierna definieras inte noggrannare än så vilken kan tes problematiskt ur ett operationaliseringsperspektiv. Köpenhamnskriterierna anpassas dock utifrån vilket

land det är som ansöker om medlemskap, varpå kommissionen tenderar att upprätta konkreta politiska mål som måste genomföras för att ett kriterium ska anses som uppfyllt. I synnerhet det politiska kriteriet tenderar att brytas ner i en eller flera konkreta reformer (Baracani 2010 s. 306–307), i fallet Bosnien och Hercegovina så kräver Kommissionen exempelvis en specifik konstitutionell reform som stärker minoriteters rättigheter och möjligheter att delta i den demokratiska processen inom ramen för det politiska kriteriet (Europeiska kommissionen 2019). Det politiska kriteriet kommer således att operationaliseras i förhållande till det krav som EU ställer på respektive aspirerande medlemsstat.

Det ekonomiska kriteriet är desto lättare att operationalisera, i synnerhet då mina fall tidigare varit en del av samma (socialistiska) ekonomiska gemenskap och således behöver genomgå en liknande strukturell omvandling av den inhemska ekonomin. Kommissionen lyfter specifikt etablerandet av en fungerande marknadsekonomi som ett fokusområde för västra Balkan (Europeiska Kommissionen 2014). Det ekonomiska kriteriet kommer således att brytas ner till genomförandet av privatiseringar, skattepolitik, välfärd och andra ekonomiska reformer av betydelse för inrättandet av en fungerande marknadsekonomi. Det administrativa kriteriet är svårast att operationalisera då kriteriet utgör en form av kontrollkriterium, med syfte att säkerställa att en aspirerande medlemsstat har kapacitet att implementera EU-lagstiftning.

Huruvida en stat uppfyller det administrativa kriteriet är således avhängigt dess förmåga att implementera EU:s *acquis*, EU-regler omfattandes 35 olika politikområden som aspirerande medlemsländer förväntas implementera i inhemska lagstiftning. EU:s *acquis* täcker vitt skilda politikområden som transport, energi, turism, forskning etc. och utgör ett viktigt steg på vägen mot uppfyllandet av Köpenhamnskriterierna. EU:s *acquis* kommer inte att operationaliseras separat i denna studie, utan de är istället omvandlade till policy volatilitet/stabilitet. Utifrån Tsebelis teori bör möjligheten för mina stater att implementera EU:s *acquis* (och därmed uppfylla det administrativa kriteriet) avgöras av deras interna komposition av vetospelare, och således kommer min vetospelanalys ge mig en god bild av varje enskilt falls möjlighet att implementera EU:s *acquis*.

I denna studie kommer en EU-närmandeprocess anses som påbörjad när ett av mina fall officiellt inlett förhandlingar om ett stabiliserings- och associationsavtal med EU. De datum som gäller för samtliga fall är följande;

Land	Stabilisations- och associeringsprocess inleds
Slovenien	1993-01-01
Kroatien	2000-11-24
Nordmakedonien	2001-04-09
Montenegro	2005-10-10
Serbien	2005-10-10
Bosnien - Hercegovina	2005-11-25
Kosovo	2013-10-28

Anslutningsprocessen anses avslutad när ett land upptagits som fullvärdig medlem i unionen. För de länder som fortfarande har en pågående närmandeprocess så upphör analysen vid datumet 1/8 2019, i enlighet med tidsramen för denna uppsats.

Avslutningsvis så bör även de svårigheter som finns med att operationalisera en EU-närmandeprocess nämnas. Den huvudsakliga invändning som går att göra är att uppfylla Köpenhamnskriterier i sig inte garanterar ett medlemskap i EU, detta då aspirerande medlemmar även måste godkännas av EU:s samtliga medlemsstater. Det är således fullt möjligt för en stat att uppfylla Köpenhamnskriterierna men ändå aldrig bli medlem i EU. Det har dock aldrig hänt tidigare, i de fall där en aspirerande medlem fullföljt sina åtaganden har denna alltid upptagits som medlem i unionen. I grund och botten spelar det heller ingen roll för min studie huruvida de fall jag analyserar faktiskt blir medlemmar i EU eller ej, således ser jag inte detta som ett problem.

Utöver EU-närmandeprocesser så nämnde jag inledningsvis att jag kommer behöva titta på partipreferenser i syfte att avgöra i vilken utsträckning partier prioriterar ett EU-närmande gentemot andra potentiella förändringar i status quo. Ett sätt att göra detta på hade varit att på ett kvantitativt sätt mäta förekomsten av vissa nyckelbegrepp i berörda partiers valmanifest. Personligen ställer jag mig skeptisk till huruvida förekomsten av ett nyckelbegrepp säger något om hur det

värderas/prioriteras, varpå jag har valt ett annat angreppssätt. Jag kommer istället att läsa partiernas valmanifest från den aktuella perioden för att sedan rangordna partierna utifrån följande skala:

5 = Partiet ger uttryck för att EU-närmandet är dess viktigaste politiska prioritering

4 = Partiet ger uttryck för att EU-närmandet en prioriterad fråga för partiet

3 = Partiet ger uttryck för att EU-närmande specifikt/EU-närmande nämns inte i manifestet

2 = Partiet ger uttryck för att EU-närmandet är mindre viktigt än andra potentiella policyåtgärder

1 = Partiet ger uttryck för att EU-närmandet inte ligger i linje med partiets preferenser

Denna undersökning kommer att göras i resultatdelens andra avsnitt och jag kommer att redogöra för minst ett citat från varje parti som visar på varför jag har rangordnat partiet som jag har gjort. Jag är införstådd med att detta tillvägagångssätt kan påverka uppsatsens intersubjektivitet negativt, men det faktum att Tsebelis själv inte tillhandahåller en metod för att operationalisera partiernas preferenser medför att ansvaret för att ta fram en fungerande operationalisering läggs på den enskilde forskaren. Genom att redovisa för hur jag har kommit fram till graderingen, samt peka på citat, så anser jag mig ha minimerat risken för att min gradering ska upplevas som subjektiv.

4.4 Material

Materialet som jag kommer att använda mig av till denna uppsats kan delas in i fyra huvudkategorier; konstitutioner, valmanifest, valresultat samt vetenskapliga artiklar/EU-data. I detta avsnitt kommer jag att redogöra för varje huvudkategori separat innan jag avslutar med att kommentera eventuella brister i materialet.

Konstitutionerna är uteslutande hämtade från officiella regeringskällor, med undantag för Bosnien och Hercegovina vars konstitution är hämtad från OSSE:s hemsida. OSSE utgör ett av flera organ med ansvar för att implementera Bosnien och Hercegovinas konstitution (OSCE 2017), som även utgör fredsavtalet från inbördeskriget 1992–1995, och tillhandahåller därmed originalversionen av dokumentet. Konstitutionerna är i samtliga fall analyserade på originalspråk, vilket i Bosnien och Hercegovina samt Kosovos fall är engelska.

För att kunna genomföra resultatdelens andra del behöver jag även tillgång till valresultat i samtliga sju fall. De valresultat som använts i denna studie är uteslutande hämtade från <http://parties-and-elections.eu>, med undantag för Kosovos valresultat som ej tillhandahålls av denna databas. Kosovos valresultat har istället hämtats från Kosovos valmyndighet.

Valmanifesten är uteslutande hämtade från Manifesto Project (<https://manifesto-project.wzb.eu/>), ett prisbelönt tyskt projekt som samlat valmanifest från europeiska partier i decennier. De manifest som är aktuella för denna studie är manifest tillhörande politiska partier som har haft en inverkan på beslutsfattandet i de fall som jag ämnar analysera i resultatdelens tredje avsnitt. Vilka partier detta är kommer att visa sig först efter att resultatdelens vetospelaranalys är genomförd, och redovisas således i inledningen av resultatdelens tredje avsnitt. Valmanifesten är analyserade på det språk de ursprungligen är skrivna.

En betydande del av mitt material utgörs av EU-data, det samlingsnamn jag givit alla EU-rapporter, skrivelser, utlåtanden etc. som jag använt mig av i denna uppsats. EU-datan är hämtad från en rad olika EU-institutioner, så som kommissionen och det europeiska rådet, källor som jag inte har någon anledning att misstro. Utöver EU-institutioner så förekommer även data från andra internationella organisationer som OSSE och PIC (*Peace implementation council*). Även vetenskapliga artiklar utgör en viktig del av mitt material, och dessa är uteslutande hämtade från pålitliga sökmotorer som LUBsearch, Researchgate etc.

Det faktum att jag forskar på västra Balkan medför dock ett begränsat utbud av forskning och vetenskapliga artiklar jämfört med om studien utförts baserat på ett urval av västeuropeiska länder. Det har inte medfört någon större påfrestning i utförandet av studien, men det medför att jag vid enstaka tillfällen har fått referera till tidningsartiklar för att bekräfta ett händelseförlopp. Jag har ansträngt mig för att i högsta möjliga mån undvika tidningsartiklar, och i och med att de förekommer i en så pass liten utsträckning så ser jag inte detta som ett problem.

5 Resultat

5.1 Del 1 - Vetospelaranalys

I detta avsnitt avser jag genomföra en vetospelaranalys i enlighet med Tsebelis metodologi. Jag kommer, fall för fall, att gå igenom landets konstitutioner i syfte att identifiera konstitutionella vetospelare för att i ett andra steg analysera vilka partipolitiska vetospelare som har haft inflytande på landets EU-närmandeprocess. Avsnittet avrundas med en sammanfattande kommentar där jag summerar mina fynd och applicerar absorberingsregeln på de fall där det finns fog. För en fullständig förteckning över aktuella partier hänvisar jag till uppsatsens första annex.

5.1.1 Bosnien och Hercegovina

Konstitutionell bakgrund och utformning:

Bosnien och Hercegovinas konstitution har sitt ursprung i Daytonavtalet, det fredsfördrag som avslutade Bosnienkriget efter 3,5 år av intensiva strider. Fredsfördraget i sig var ett resultat av tre veckors intensiva förhandlingar med resultatet att Bosnien och Hercegovina fick en purfärs konstitution med fokus på maktindelning mellan de tre stridande parterna. Daytonavtalet (framöver *DPA*) och den bosniska konstitutionen är således helt och hållet ett resultat av de förhandlingar som genomfördes på en militärbas utanför Dayton, Ohio mellan den 1 – 21 november 1995. Den rådande konstitutionen återfinns i det fjärde annexet av fredsavtalet (OSCE 2006 s.1).

Konstitutionen är baserad på ett presidentsystem med långtgående federala inslag, och landet är uppdelat i två entiteter med påtagligt självstyre. De två entiteterna ansvarar för samtliga politikområden utöver de som i konstitutionen definieras

som statens ansvarsområden, vilka utgörs av utrikespolitik, utrikeshandel, penningpolitik, migration, internationell kriminalpolitik t.ex. samarbeten med Europol samt luftfartstrafik (Annex 4 artikel 3 punkt 9). Entiteterna har således fria tyglar i övriga politikområden. De två entiteterna har egna presidenter, regeringar, parlament etc. Den västliga entiteten, Federationen, är dessutom uppdelad i ytterligare tio s.k. kantoner alla med egen president, egen regering, eget parlament etc.

Konstitutionen definierar även tre s.k. ”konstituerande folk” (bosniska muslimer, bosnienkroater och bosnienserber) som därmed ges en speciell status och utgör grundvalen för de många maktdelningsprinciper som finns inbäddade i Bosnien och Hercegovinas konstitution. Presidentrollen är ett tydligt exempel på den trehövdade maktdelningsprincipen då Bosnien och Hercegovina har ett presidentråd bestående av tre medlemmar (en från varje konstituerande folkgrupp), istället för en ensam president. Samma princip gäller för flera av Bosnien och Hercegovinas statliga institutioner, som parlamentets övre kammare och ministerrådet. Vidare finns även en konstitutionell domstol som avgör alla juridiska ärenden kopplade till implementerandet av konstitutionen, samt en ”High representative” som utses av det internationella samfundet och som är ytterst ansvarig för implementerandet av konstitutionen.

Konstitutionell vetospelanalys:

Precis som i det amerikanska systemet så har även de tre bosniska presidenterna vetorätt, men endast i de fall där ett politiskt beslut har en ”skadlig inverkan” på vitala intressen i den entitet som presidenten representerar. Om en president väljer att utnyttja denna vetorätt så ska frågan skickas vidare till entitetsparlamentet i den entitet som den vetoutlösande presidenten representerar. I de situationer där det är den bosnienserbiska presidentrådsmedlemmen väljer att utnyttja sin vetorätt så ska det aktuella beslutet skickas vidare till entitetsparlamentet i Republika Srpska, den entitet som väljer den bosnienserbiska presidentrådsmedlemmen. Om det istället är antingen den bosnienkroatiska eller bosnienmuslimiska presidentrådsmedlemmen som använder sin vetorätt så ska det aktuella beslutet skickas vidare till entitetsparlamentet i Federationen, den andra entiteten som ”delas” av bosnienmuslimerna och bosnienkroaterna. Om det är den

bosnienmuslimska presidentrådsmedlemmen som har lagt in sitt veto så ska frågan behandlas endast av de bosnienmuslimska parlamentsledamöterna i entitetsparlamentet i Federationen, och om det istället är den bosnienkroatiska presidentrådsmedlemmen så ska frågan istället behandlas av de bosnienkroatiska parlamentsledamöterna i entitetsparlamentet i Federationen (Annex 4 artikel 5). I teorin går det således att argumentera för att det är parlamentsledamöterna i respektive entitetsparlament som besitter den faktiska vetorätten, men då det är presidentrådsmedlemmarna endast som kan utlösa vetot så ligger den praktiska vetorätten i deras händer. Presidentrådsmedlemmarnas vetorätt måste dock anses som kollektiv, i och med att den är avhängig parlamentsledamöterna.

Det nationella parlamentet, som inte är att blanda ihop med entitetsparlamenten som vi nyss avhandlat, är uppdelat i två kamrar; representanthuset och folkhuset. Folkhuset består av femton parlamentsledamöter, fem från varje konstituerande folkgrupp varav tio väljs från Federationen och fem från Republika Srpska. Representanthuset består av 42 ledamöter, 28 väljs från Federationen och 14 från Republika Srpska (Annex 4 Artikel 4). I det nationella parlamentet så gäller samma princip som för presidentrådet, om representanterna för en konstituerande folkgrupp anser att ett beslut är skadligt för den egna folkgruppen så har parlamentsledamöterna rätt att blockera beslutet.

Blockeringen kan dock upphävas av de andra två konstituerande folkens parlamentsledamöter, om exempelvis den bosnienserbiska gruppen i parlamentet vill blockera ett beslut så kan den bosnienkroatiska gruppen häva blockeringen, förutsatt att samtliga bosnienkroatiska ledamöter är med på det. Om representanterna för en konstituerande folkgrupp initierar en blockering av ett förslag, och denna blockering senare stoppas av en andra konstituerande folkgrupp, ska talmannen i folkhuset sammankalla en kommitté bestående av en parlamentsledamot från varje konstituerande folkgrupp, som väljs av parlamentsledamöterna själva, och denna kommitté får fem dagar på sig att reda ut situationen. Skulle kommittén misslyckas så skickas frågan vidare till den konstitutionella domstolen. (Annex 4 Artikel 11 punkt d-f). Det kan således framstå som att respektive folkgrupp i det nationella parlamentet besitter vetorätt,

men då vetorätten inte är absolut (den kan upphävas av de andrafolkgrupperna) så utgör inte detta ett veto utifrån Tsebelis definition.

Avslutningsvis så bör även det internationella samfundets högsta representant i Bosnien och Hercegovina (framöver HR) nämnas, då denne utgör en tämligen unik konstitutionell aktör. Rollen som HR definieras i fredsavtalets tionde annex, vilket bland annat fastslår att den högsta representanten är den högsta auktoriteten gällande tolkningar av avtalets icke-militära aspekter. Det tionde annexet fick inledningsvis mycket kritik då belackarna ansåg att den högste representantens roll inte var tillräckligt tydligt definierad. Detta kommenterades bland andra av Carlos Westendorp, HR 1997-1999, med orden "... if you read Dayton very carefully, Annex 10 even gives me the possibility to interpret my own authorities and powers" (Banning 2014 s. 265). Otydligheten, samt det faktum att Bosnien och Hercegovina under Daytonavtalets första två år var nära att slungas tillbaka in i det krigsinferno landet precis lämnat, medförde att det internationella samfundet beslutade sig för att utöka HR:s befogenheter vid en internationell konferens i Bonn 1997. De nya befogenheterna, som kallas för *The Bonn Powers*, ger HR bland annat rätten att sparka politiker samt att blockera lagförslag som ansågs vara oförenliga med andemeningen i DPA. De utökade befogenheter som The Bonn Powers medförde gör det nödvändigt att inkludera HR vid en analys av antalet vetospelare i den bosniska konstitutionen, trots att den långtgående vetorätten inte är tydligt definierad i konstitutionen. De nya befogenheterna härrör dock ur konstitutionens skrivelse om att HR är den högsta auktoriteten gällande tolkningar av avtalets icke-militära delar och bör således betraktas som en konstitutionell vetorätt.

Konstitutionella vetospelare: Ja, 4 stycken
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: Folkhuset 15 platser, Representanthuset 42 platser
Antal platser i parlamentet reserverade för etniska minoriteter: 0
SAA inleds: 2005-11-25
EU-status: Ansökt om medlemskap

Partipolitisk vetospelanalys:

Sedan Bosnien och Hercegovina ingick ett stabiliserings- och associationsavtal med EU har landet genomfört fyra parlamentsval; 2006, 2010, 2014, 2018. Det trehövdade presidentrådet väljs också i direkt val vilka genomförs samtidigt som parlamentsvalen. Denna analys tar således avstamp i parlaments- och presidentvalet 2006.

Inför valet 2006 styrdes Bosnien och Hercegovina av en koalition under ledning av SDA, ett av fyra dominerande partier inom bosnisk politik och det överlägset största bosnienmuslimska partiet. Parlamentsvalet 2006 blev dock en missräkning för SDA som tappade mandat i såväl folkhuset som representanthuset, ett mandat vardera, samtidigt som partiets kandidat Sulejman Tihic förlorade kampen om den bosnienmuslimska platsen i presidentråd till krigsårens utrikesminister Haris Silajdzic från partiet SzBiH. SDA behöll dock platsen som Bosnien och Hercegovinas största parti med 16,6% av rösterna nationellt vilket gav partiet nio mandat i representanthuset. SzBiH blev näst störst och erhöll 8 mandat i representanthuset med 15% av rösterna nationellt (OSCE 2006 s. 29).

De historiska banden mellan SDA och SzBiH gjorde det naturligt för partierna att inleda ett samarbete, men det saknades ytterligare 5 mandat för att erhålla en majoritet i representanthuset varpå partierna bjöd in det största bosnienserbiska partiet SNSD samt den bosnienkroatiska koalitionen under ledning av HDZBiH till förhandlingar. Efter månader av förhandlingar kunde fyrtio regeringen tillträda, 27 mandat stark. HDZBiHs tre mandat behövdes dock inte för att genomföra förändringar i status quo, och således uppgick antalet partipolitiska vetospelare till tre under mandatperioden 2006–2010. Presidentvalet samma år resulterade i att Haris Silajdzic (SzBiH, bosnienmuslim), Zeljko Komsic (SDP, bosnienkroat) och Nebojsa Radmanovic (SNSD, bosnienserb) valdes in i presidentrådet.

Valet 2010 medförde en smärre politisk revolution i Bosnien och Hercegovina då det socialdemokratiska, etniskt icke-definierade Socialdemokratiska Partiet (SDP) erhöll platsen som landets största parti med 17,3% av rösterna och 8 mandat i

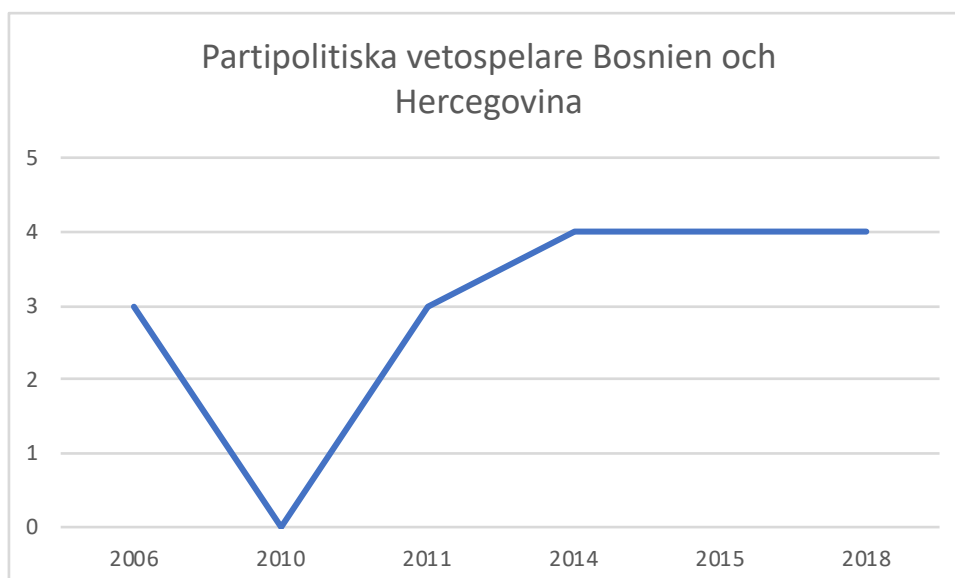
Representanthuset. SDP:s valvinst medförde dock att den bosniska politiska kartan ritades om och gamla allianser luckrades upp, varpå det dröjde hela 15 månader av förhandlingar innan en ny regering kom på plats. Den nya regeringen bestod av hela 6 partier, varav SDP med sina 8 mandat utgjorde det största. De övriga fem regeringspartierna var SDA (7 mandat), HDZBiH (3 mandat), HDZBiH 1990(2 mandat), SDS (4 mandat) och SNSD (7 mandat) och den nya regeringen vilade således på hela 31 mandat (Balkaninsight.com 2011, Parlament.ba 2019). Då SDP, SDA och SNSD tillsammans erhöll 22 mandat kunde partierna på egen hand genomföra förändringar i status quo och utgjorde således Bosnien och Hercegovinas partipolitiska vetospelare under mandatperioden 2011–2014 (ingen regering under hela 2010). Presidentvalet 2010 resulterade i att Bakir Izetbegovic (SDA, bosnienmuslim), Zeljko Komsic (SDP, bosnienkroat) och Nebojsa Radmanovic (SNSD, bosnienserb) valdes in i presidentrådet.

Valet 2014 såg de etablerade partierna ta tillbaka den ledande positionen i landet, allra bäst gick det för SDA som erhöll 18,7% av rösterna och med det ökade från 7 till 10 mandat i representanthuset. SDP kollapsade och backade från 17,3% till 6,7%, ett tapp i mandat från 8 till 3. SDP:s kollaps kan delvis förklaras med en av partiets populärast profiler och tillika presidentrådsmedlem, Zeljko Komsic, bröt sig loss från SDP och grundade partiet Demokratiska Fronten (DF). DF erhöll 5 mandat (9,2% av rösterna), medan de två största bosnienserbiska partierna SNSD och SDS erhöll 6 respektive 5 mandat vardera.

Osämja mellan de två dominerande bosnienserbiska partierna ledde till att SDS ingick i en valkoalition med det mindre partiet PDP som erhöll ett mandat i representanthuset. Ytterligare ett nygrundat parti, Partiet för en bättre framtid (SBB) gjorde ett starkt val och erhöll 8,7% av rösterna samt 4 mandat i representanthuset. De två dominerande bosnienserbiska partierna SNSD och SDS erhöll sex respektive fem platser, medan det traditionella bosnienkroatiska partiet HDZBiH vann 4 mandat. I egenskap av största parti bjöd SDA in SDS, PDP, HDZBiH och DF till förhandlingar, och kort därefter kunde en regering vilandes på 25 mandat tillträda. Samarbetet blev kortvarigt då DF lämnade regeringen 2015, in kom istället SBB med sina fyra mandat och ett nyval kunde således

undvikas. 2014–2015 utgjorde således SDA, SDS, DF och HDZBiH partipolitiska vetospelare i Bosnien och Hercegovina, och 2015–2018 SDA, SDS, SBB och HDZBiH. PDP utgår då partiet endast erhöill ett mandat vilket inte påverkade regeringens möjlighet att genomföra förändringar i status quo. Presidentvalet 2014 resulterade i att Bakir Izetbegovic (SDA, bosnienmuslim) Mladen Ivanic (PDP, bosnienserb) samt Dragan Covic (HDZBiH, bosnienkroat) valdes in i presidentrådet.

Utgången av valet 2018 resulterade i att SDA behöll platsen som största parti med 9 mandat i representanthuset och 17% av rösterna. SNSD blev största bosnienserbiska parti med 6 mandat och 16% av rösterna, medan den bosnienserbiska oppositionskoalitionen under ledning av SDS erhöill 3 mandat och knappt 10% av rösterna. De bosnienkroatiska partierna ingick i ett valsamarbete vilket utmynnade i ca 9% av rösterna och 5 mandat i representanthuset. Efter segdragna förhandlingar kunde en regering slutligen presenteras i april 2019 bestående av SDA, SNSD, HDZ BiH, DF, SBB samt de två småpartierna SP och DNS (Al-Jazeera 2019). Regeringen vilar på sammanlagt 27 mandat men då SDA, SNSD, HDZ BiH och DF ensamma erhåller 23 mandat räcker deras röster för att genomföra förändringar i status quo. Valet 2018 resulterade således i fyra partipolitiska vetospelare. Presidentvalet 2018 resulterade i att Safik Dzaferovic (SDA, bosnienmuslim), Milorad Dodik (SNSD, bosnienserb) samt Zeljko Komsic (DF, bosnienkroat) valdes in i presidentrådet.

5.1.2 Kosovo

Konstitutionell bakgrund och utformning

Kosovos konstitution härrör ur två separata dokument; säkerhetsrådets resolution 1244 som antogs 1999 och som avslutade den väpnade konflikten, samt Ahtisaari-planen vars mer formella namn är *Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement (CSP)*. Resolution 1244 utgjorde Kosovos konstitution under tiden som Ahtisaari-planen arbetades fram och ratificerades, vilket skedde på uppdrag av FN:s generalsekreterare Kofi Annan som utnämnde Martti Ahtisaari till chefsförhandlare i Kosovofrågan år 2005. Ahtisaari genomförde sedan 17 rundor av förhandlingar med serbiska och kosovanska representanter innan det slutgiltiga resultatet presenterades i februari 2007. Ahtisaaris plan var relativt omfattande och täckte det mesta från landets juridiska system till polisväsen och minoriteters rättigheter och utgjorde grunddokumentet för den konstitution som klubbades igenom i det kosovanska parlamentet sommaren 2008. (Ahtisaari 2007)

Kosovos konstitution är i mångt och mycket ett klassiskt maktdelningssystem där parlamentet har den legislativa makten, presidenten och premiärministern besitter den exekutiva makten samt domstolsväsendet som ansvarar för det juridiska. Parlamentet har en kammare och består av sammanlagt 120 ledamöter, varav 20 platser är reserverade åt etniska minoriteter. Den serbiska minoriteten är garanterad minst tio platser i parlamentet medan ytterligare 10 platser är reserverade åt övriga minoriteter så som romer, turkar etc. Överlag så innehåller Kosovos konstitution flertalet maktdelningsprinciper som påminner om den bosniska konstitutionen, landets minoriteter garanteras inflytande i mer eller mindre samtliga statliga organ och institutioner. Den stora skillnaden är att Kosovos minoriteter endast är garanterade ett representativt inflytande, när det kommer till faktisk inverkan så är minoriteternas inflytande begränsat.

Konstitutionell vetospelaranalys

Likt många andra presidentsystem så har även Kosovos president långtgående befogenheter inom ramen för konstitutionen. Presidentens befogenheter definieras i konstitutionens femte kapitel där det i artikel sex slås fast att presidenten har rätt att lägga in sitt veto om presidenten anser att lagförslaget är oförenligt med republiken Kosovos intressen eller någon minoritetsgrupps intressen. Detta veto kan dock bara användas en gång per lag, och är således ett begränsat veto. Då Kosovos president endast har förmågan att förhålla ett lagförslag, och ej blockera det, så räknas inte Kosovos president som en vetospelare utifrån Tsebelis definition.

Utöver presidenten finns även andra intressanta aktörer ur ett vetospelarperspektiv, exempelvis så finns en konstitutionellt definierad Ombudsperson vars främsta uppgift är att stärka interetniska relationer och värna medborgarnas intressen gentemot staten. Enligt konstitutionen ska Ombudspersonen avlägga regelbundna rapporter inför parlamentet och kan begära att få yttra sig kring samtliga föreslagna förändringar av status quo. Ombudspersonen har dock ingen rätt att varken förhålla eller blockera ett lagförslag, och kan därmed inte räknas som en vetospelare. Kosovos konstitutionella domstol är den enda aktören som har en fullskalig vetorätt, men som jag redogjorde för i det teoretiska ramverket så räknas inte dessa som vetospelare utifrån Tsebelis definition och ska således inte heller räknas in i denna analys.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: 120
Antal platser reserverade för minoriteter: 20
SAA inleds: 2013-10-28
EU-status: Ansökt om medlemskap

Partipolitisk vetospelanalys

Kosovo har sedan initierandet av stabiliserings- och associationsavtalet med EU genomfört två parlamentsval; 2014 samt 2017. Valet 2014 resulterade i att de traditionella maktpartierna inom kosovansk politik, Kosovos demokratiska parti (PDK) samt Kosovos demokratiska liga (LDK) stärkte sina positioner och ökade med tre mandat vardera. PDK erhöll 37 mandat i parlamentet medan LDK erhöll 30, tredje största parti blev vänsternationalisterna i Vetëvendosje som erhöll 16 mandat, fjärde störst blev Alliansen för Kosovos framtid (AAK) med 11 mandat. Valresultatet resulterade i en långdragen regeringsbildning och efter att flera olika partier försökt bilda koalitioner så blev de slutligen de två maktpartierna PDK samt LDK som ingick i en koalition vilandes på 67 mandat (Euronews 2014). De två partierna kunde således, under förutsättning att de var överens, genomföra förändringar i status quo och således utgjorde LDK och PDK Kosovos partipolitiska vetospelare under perioden 2014–2017.

Samarbetet varade fram till 2017 då premiärminister Isa Mustafa tvingades avgå till följd av en misstroendevotering (Die Welle 2017). Presidenten utlyste nyval, inför vilket tre av de största partierna gick samman i en koalition; PDK, AAK samt NISMA, det socialdemokratiska oppositionsparti som begärde misstroendevoteringen gentemot Isa Mustafa. Koalitionen fick namnet PANA och erhöll sammanlagt 33% av rösterna och 39 mandat i parlamentet, varav PDK blev största parti med 23 mandat. Kort efter valet anslöt sig det lilla partiet AKR till koalitionen varpå antalet mandat ökade till 43.

Fortfarande saknades 18 mandat för att koalitionen skulle kunna bilda regering, varpå PANA-koalitionen inledde förhandlingar med representanterna för diverse minoritetspartier. Efter att ha säkrat stöd från det dominerande partiet för den turkiska minoriteten, KDTP, samt den bosniakiska koalitionen Vakaf som erhöll två platser var i parlamentet, vände sig PANA-koalitionen till den s.k. egyptiska minoriteten, vars tre partier erhöll ett mandat var. Samtliga tre egyptiska partier (DAPK, ELP, AKI) gav regeringen sitt stöd varpå 11 mandat fattades för att kunna tillträda. Det slutliga partiet som anslöt sig till koalitionen var Serbiska listan, och efter att två ledamöter från oppositionspartiet LDK gett regeringen sitt stöd kunde regeringen under ledning av Ramush Haradinaj tillträda i september

2017. Regeringen bestod dels av PANA-koalitionens fyra partier, sex minoritetspartier samt ytterligare två enskilda ledamöter från oppositionen. Då regeringen vilar på 61 mandat och således är beroende av varje enskild ledamot för att kunna genomföra ändringar så ska samtliga partier samt de två enskilda ledamöterna från LDK räknas som vetospelare. Antalet partipolitiska vetospelare i Kosovo uppgår således till tolv stycken under perioden 2017–2019. Sedan 2017 har inga ytterligare parlamentsval hållits i landet.

5.1.3 Kroatien

Konstitutionell bakgrund och utformning

Trots landets korta period som självständigt så har Kroatiens konstitution en brokig historia och har hunnit revideras flera gånger. Konstitutionen som antogs vid självständighetsförklaringen 1990 var tydligt inspirerad av Frankrikes femte republik, med två kamrar i parlamentet och en stark presidentmakt. 1998 genomfördes en konstitutionell reform där tvåkammersystemet avskaffades och presidentens makt inskränktes. Konstitutionen har reviderats ytterligare gånger efter 1998, och 2000 beslutade man bland annat att avskaffa presidentens vetorätt. Ytterligare revideringar av konstitutionen har genomförts sedan dess, dock utan några ändringar av relevans för denna studie.

Kroatiens nuvarande konstitution bygger i sin tur vidare på Kroatiens historiska konstitutioner och uppges i konstitutionens första kapitel ha anor från 600-talets kroatiska furstendömen. Kroatien har en president och ett parlament, *Sabor*, med en kammare. Antalet platser i parlamentet varierar men är konstitutionellt begränsande till ett antal mellan 100 och 160. Till skillnad från många av de andra konstitutioner som jag analyserat så nämner Kroatiens konstitution knappt etniska minoriteter, och inte heller finns några platser i parlamentet reserverade för dem. Kroatien har även en konstitutionell domstol med rätt att blockera samtliga föreslagna lagförslag, förutsatt att dessa anses strida gentemot andemeningen i konstitutionen.

Konstitutionell vetospelanalys

Som ovan nämnt så avskaffade det kroatiska parlamentet presidentens vetorätt år 2000, och idag utgör Kroatiens president en nationell symbol och ansiktet utåt i internationella frågor. Presidenten har främst ceremoniella och diplomatiska uppdrag och besitter inte någon form av vetorätt, och således är Kroatiens president inte en vetospelare. Kroatiens konstitution är överlag en vetofattig sådan, den enda aktör som besitter ett fullskaligt veto är den konstitutionella domstolen. De nationella minoriteterna är inte konstitutionellt garanterade några platser i parlamentet men konstitutionen möjliggör ändringar av vallagen med syfte att garantera minoriteter inflytande i parlamentet. Minoriteterna har således ingen konstitutionell vetorätt men minoritetspartierna har tack vare vallagen en betydligt lättare väg in i parlamentet och därmed möjlighet att positionera sig som partipolitiska vetospelare inom ramen för den parlamentariska kontexten.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: 100–160
Antal platser reserverade för minoriteter: 8
Förhandlingar om SAA inleds: 2000-11-24
EU-status: Medlem (2013-07-01)

Partipolitisk vetospelaranalys

Från det att landet inledde förhandlingar om ett stabiliserings och associationsavtal med EU till att Kroatien upptogs som fullvärdig medlem hann landet genomföra tre parlamentsval: 2003, 2007 samt 2011. 2009 genomfördes dessutom en regeringsombildning av relevans för denna analys.

Inför valet 2003 styrdes Kroatien av en stor koalition under ledning av socialdemokratiska SDP, vars vinst i föregående val medförde att det traditionella kroatiska maktpartiet HDZ hamnade utanför regeringssamarbetet för första gången sedan självständigheten. Valet 2003 resulterade i att den styrande koalitionen backade rejält, sämst gick det för det socialliberala partiet SLHS som tidigare utgjort nästa största parti i den styrande koalition men som i valet 2003 backade med hela 15 procentenheter. Valets segrare blev HDZ som fick 43,42% av rösterna i valet vilket resulterade i 66 mandat i parlamentet och partiet inledde omgående jakten på koalitionspartners. Det naturliga valet, det nationalistiska Kroatiska rättighetspartiet HSP (6,4% av rösterna, 8 mandat) ogillades av EU då partiets nationalistiska retorik ansågs oförenlig med Kroatiens fortsatta EU-närmande. HDZ bildade istället en minoritetsregering med passivt stöd av HSP, tillsammans skrapade de två partierna ihop 74 mandat vilket innebar att ytterligare ett parti behövde inkluderas i samarbetet för att kunna uppnå en majoritet.

Valet föll på den lilla mittenkoalitionen bestående av socialliberala mittenpartiet DC och SLHS, som tillsammans erhållit ca 4% av rösterna och 3 mandat i parlamentet. Den nya regeringen bestod således av HDZ och DC/SLHS (68 mandat), med HSP (8 mandat) som passivt stödparti. Senare lyckades HDZ även få stöd från några av de parlamentsledamöter som satt på platser reserverade för landets etniska minoriteter, inklusive de tre ledamöterna från det Demokratiska serbiska självständighetspartiet som representerade landets serbiska minoritet (Kim 2003 s. 4). Detta bidrog till att försvaga DC/SLHS ställning inom koalitionen, då HDZ i de situationer där DC/SLHS vägrade att samarbeta istället kunde få igenom sina krav hos parlamentets serbiska representanter. Det faktum att det krävs medhåll från antingen DC/SLHS eller de serbiska parlamentsledamöterna för att förändra status quo gör att vi trots allt får tala om tre partisan vetospelare i Kroatien under mandatperioden 2003–2007; det

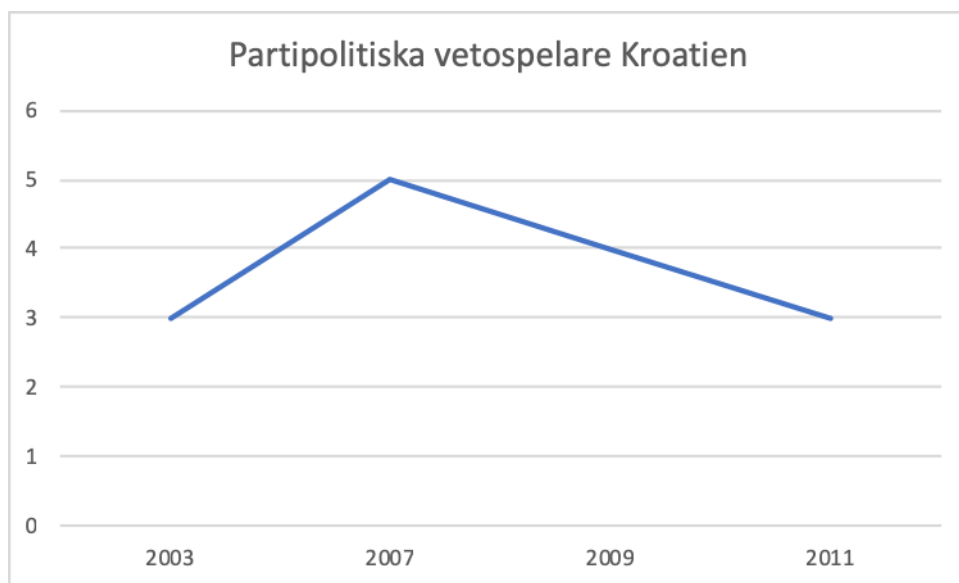
regeringsbärande partiet HDZ, stödpartiet HSP samt en tredje vetospelare som utgörs av antingen DC/SLHS eller ledamöterna från Demokratiska serbiska självständighetspartiet, beroende på vems stöd HDZ/HSP behövt i vilken fråga.

Valet 2007 såg oppositionspartiet SDP göra sitt bästa val någonsin, men även HDZ gjorde ett bra val och behöll samtliga 66 mandat som partiet erhållit i valet 2003. SDP ökade med hela 22 mandat och erhöll sammanlagt 56 mandat (31,2% av rösterna), varpå såväl HDZ som SDP inledde jakten på koalitionspartners. Då HDZ:s tidigare koalitionspartner HSP kollapsat i valet vände man sig istället till den gröngula koalitionen, bestående av Kroatiska bondepartiet HSS och SLHS som tillsammans erhöll åtta mandat i valet. HDZ och den gröngula koalitionen 74 mandat räckte dock inte för en majoritet men istället för att bjuda in ytterligare ett parti till samarbetet så valde HDZ att förlita sig på de mandat som erhållits av representanterna för Kroatiens minoriteter och regioner, som i enlighet med Kroatiens vallag har lättare att ta plats i parlamentet. Dessa partier lyckades knipa sammanlagt åtta platser i parlamentet, och då parlamentet under mandatperioden 2007–2009 bestod av 150 platser så var de tre regeringspartierna beroende av två enskilda ledamöter för att kunna genomföra förändringar i status quo, och antalet partipolitiska vetospelare ökade således från tre till fem (tre kollektiva och två individuella).

Det bräckliga samarbetet kollapsade år 2009 då premiärminister Ivo Sanader valde att avgå som en konsekvens av att Slovenien blockerat Kroatiens fortsatta EU-närmande på grund av en gränsdispyt. Efterträdaren Jadranka Kosor bildade en ny regering och valde att inkludera det serbiska demokratiska självständighetspartiet med sina tre mandat i regeringen, vilket medförde att trepartikoalitionen blev en fyrtioalians och att antalet partisan vetospelare minskade från fem till fyra under mandatperiodens andra halva, då man nu inte längre var beroende av enskilda ledamöter utan kunde förlita sig på SDSS.

Inför valet 2011 formerade de fyra största oppositionspartierna en koalition, *Kukuriku-koalitionen*, under ledning av det största oppositionspartiet SDP. Koalitionen samlade ihop 81 mandat, varav 61 tillföll SDP, 14 tillföll HNS, Istriens demokratiska församling erhöll 3 mandat och Kroatiska pensionärspartiet

HSU fick 3 mandat. Kukuriku-koalitionen kunde således bilda egen regering vilket man också gjorde, men då SDP och Kroatiska folkpartiet – Liberaldemokraterna på egen hand samlade ihop 75 mandat så räcker det att ett av de två små koalitionspartierna ger de stora partierna sitt stöd. Därav resulterade parlamentsvalet 2011 i att Kroatien fick en regering bestående av tre vetospelare. Parlamentsvalet 2011 var det sista innan Kroatien upptogs som EU-medlem sommaren 2013.

5.1.4 Montenegro

Konstitutionell bakgrund och utformning

Dagens montenegrinska konstitution kom till 2007 efter att det montenegrinska folket röstat för en självständighetsförklaring från återstoden av Jugoslavien. Konstitutionen från 2007 utgör dock inte Montenegros första konstitution då den första antogs redan 1905 och utgjorde furstendömet Montenegros första skrivna konstitution. Denna konstitution upphörde att gälla när Montenegro sögs in i kungariket Jugoslavien efter första världskriget och det var först vid omskrivningen av den jugoslaviska konstitutionen 1974 som Montenegro på nytt fick en egen konstitution, denna gång i egenskap av konstituerande republik i det federala Jugoslavien. Det finns inslag av båda dessa konstitutioner i dagens moderna konstitution, men framför allt är dagens konstitution en omskrivning av

den konstitution som Montenegros parlament röstade igenom 1992 vars syfte var att klargöra Montenegros status som delrepublik i det ”nya” Jugoslavien. I samband med självständighetsförklaringen 2007 blev delar av konstitutionen från 1992 obsolet, varpå en revidering av konstitutionen genomfördes vilken mynnade ut i dagens montenegrinska grundlag.

Montenegros konstitution är uppdelad i en verkställande makt, en lagstiftande makt och en dömande makt. I konstitutionens elfte artikel fastslås det att parlamentet besitter den lagstiftande makten, regeringen besitter den verkställande makten och domstolsväsendet besitter den dömande makten. I artikel 82 fastställs det att parlamentet ska bestå av 81 ledamöter och ha en kammare. Det finns inga skrivelser gällande platser reserverade för minoritetsgrupper. Parlamentet fattar beslut med kvalificerad majoritet, förutom i frågor som rör vallagarna eller utländska medborgares rätt att äga egendom i Montenegro där det krävs att 2/3 av parlamentsledamöterna röstar för ändringar. Presidenten väljs av parlamentet och har en mandatperiod på fem år, och precis som föregående länder så har Montenegro även en konstitutionell domstol. Precis som i Kosovo har Montenegro en ombudsperson med ansvar för frågor rörande mänskliga rättigheter och interetniska relationer.

Konstitutionell vetospelanalys

Likt sin nordliga granne i Kroatien besitter inte heller Montenegros president någon vetorätt. Presidentens roll definieras i konstitutionens 95:e artikel där det slås fast att presidenten har ansvar för landets väpnade styrkor, utnämning av ambassadörer etc. dock utan någon skrivelse om veto. Montenegros konstitutionella domstol besitter en absolut vetorätt, men precis som i övriga fall kommer inte Montenegros konstitutionella domstol att räknas in bland de institutionella vetospelarna. Montenegros ombudsperson har inte heller någon vetorätt, utan endast en yttranderätt rörande förslag som anses falla under ombudspersonens ansvarsområde.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: 81
Antal platser reserverade för minoriteter: 0
SAA inleds: 2005-10-10
EU-status: Kandidatland

Partipolitisk vetospelanalys

Montenegro har sedan initierandet av stabiliserings- och associationsavtalet med EU genomfört fyra parlamentsval; 2006, 2009, 2012 och 2016. Parlamentsvalet 2006 utgjorde Montenegros första parlamentsval som självständig nation och resulterade i en jordskredsseger för koalitionen *Europeiskt Montenegro*, bestående av de två största partierna DPS och SDP. Koalitionen erhöll sammanlagt 40 mandat varav 32 tillföll DPS och 8 SDP och behövde således ytterligare ett mandat för att säkra en majoritet. Efter förhandlingar anslöt sig det kroatiska minoritetspartiet HGI till koalitionen och adderade ytterligare ett mandat till koalitionen, som således erhöll majoritet. Under mandatperioden 2006 – 2009 bestod Montenegros regering av tre partipolitiska vetospelare; DPS, SDP och HGI.

Montenegros konstitution ger parlamentet befogenhet att korta ner sin egen mandatperiod förutsatt att en parlamentarisk majoritet finns, något som parlamentet beslutade för i slutet av 2008 vilket föranledde ett tidigarelagt parlamentsval 2009. Inför parlamentsvalet 2009 utökades koalitionen Europeiskt Montenegro med det bosniakiska minoritetspartiet BS, som erhöll två mandat i valet 2009. Koalitionen i sin helhet erhöll sammanlagt 48 mandat, varav 36 tillföll DPS, 9 SDP, 2 BP samt 1 mandat från HGI. Varken BP eller HGIs mandat var dock nödvändiga för att genomföra förändringar i status quo då DPS och SDP tillsammans kunde genomföra ändringar på egen hand, således medförde parlamentsvalet 2009 att antalet partipolitiska vetospelare i Montenegro minskade från 3 till 2. Turbulens inom den styrande koalitionen medförde dock att premiärminister Djukanovic avgick drygt ett år efter valet och parlamentet valde

en ny regering bestående av samma partikomposition, med skillnaden att HGI lämnade koalitionen för att ersättas av det albanska minoritetspartiet DUA med ett mandat. Regeringsombildningen 2010 medförde således ingen förändring för vetospelaranalysen.

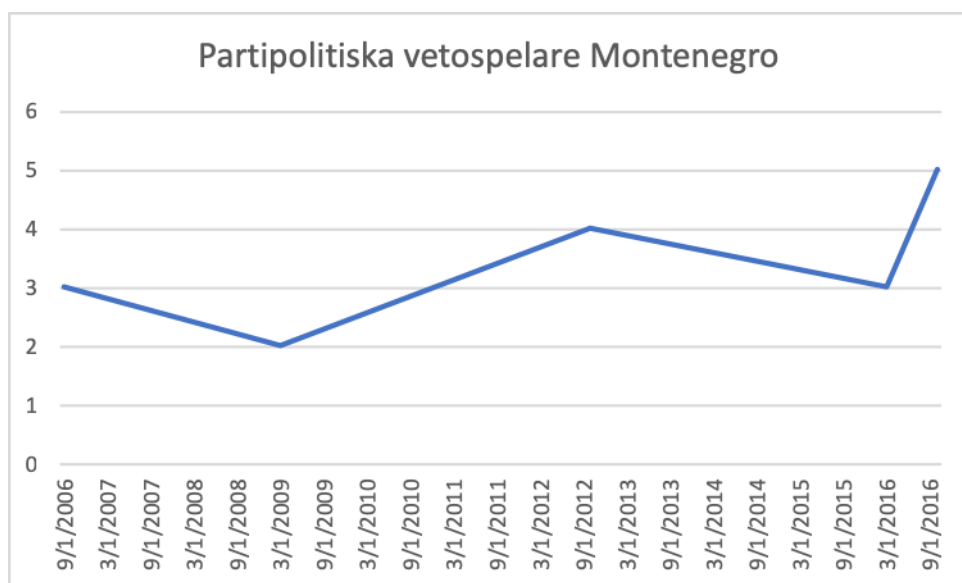
Inför parlamentsvalet 2012 genomgick koalitionen Europeiskt Montenegro ytterligare en ombildning i och med att Liberala partiet anslöt sig till koalitionen, samtidigt som DUA och BP lämnade. Koalitionen erhöll sammanlagt 39 mandat vilket inte var tillräckligt för att erhålla egen majoritet. 31 mandat tillföll DPS, 6 till SDP samt två mandat till LS. Ytterligare två mandat behövdes varpå BP välkomnades tillbaka till koalitionen. BP gjorde 2012 sitt bästa val ditintills och erhöll tre mandat, och kort därefter kunde en regering vilandes på 42 mandat tillträda. Eftersom att samtliga partier behövde ge sitt medgivande för att regeringen skulle kunna genomföra förändringar i status quo så bestod den regering som tillträdde efter valet 2012 av sammanlagt fyra partipolitiska vetospelare.

I slutet av 2015 skakades Montenegro av en rad protester samtidigt som splittringarna mellan de två regeringsbärande partierna DPS och SDP blev allt djupare. Regeringssamarbetet fallerade i januari 2016 efter att en schism uppstått mellan ledaren för DPS tillika premiärminister Milo Djukanovic försökt avsätta parlamentets talman från koalitionspartnern SDP. Schismen medförde att SDP lämnade regeringskoalitionen för att kort därefter klyvas i två, uppdelat mellan de som fortsatt ville stödja Djukanovic och DPS samt de som hellre såg att SDP gick i oppositionen.

Falangen som stödde Djukanovic och DPS uppgick i det nya partiet SD, medan falangen som hellre gick i opposition behöll namnet SDP. Den politiska krisen höll landet i ett stillestånd i flera månader innan en interimregering kunde tillträda i maj 2016 under ledning av Djukanovic och DPS. Den speciella situationen föranledde att även partier som ditintills vägrat ge Djukanovic sitt stöd valde att stödja regeringen, detta då ordinarie parlamentsval var schemalagt till hösten 2016. Utöver DPS ingick även BS (3 mandat), SD (2 mandat), HGI (1 mandat) samt de två relativt nya partierna Positiva Montenegro (PCG) och

DEMOS i regeringskoalitionen. DPS, med sina 31 mandat, utgjorde fortfarande största parti följt av PCG, som erhållit sju mandat i valet. BS erhöll som bekant tre mandat och HGI ett, medan DEMOS och SD tillförde ytterligare sex mandat till koalitionen. Totalt vilade regeringen på 48 mandat, men då DPS och PCG tillsammans erhöll 39 mandat så kunde de, tillsammans med antingen DEMOS, SD eller BP, göra förändringar i status quo och kringgå de övriga partierna. Interimregeringen utgjordes således av 2+1 partipolitisk vetospelare, varav de två första utgörs av DPS och PCG som tillsammans med antingen DEMOS, SD eller BP kan genomföra förändringar i status quo.

Det ordinarie parlamentsvalet 2016 präglades även det av turbulens då montenegrinerna på valdagen vaknat upp till nyheterna om att en militärkupp i landet avvärjts. Turbulensen tycktes dock inte ha någon inverkan på montenegrinernas valbeteende, som återigen röstade fram DPS och dess koalitionspartners LP till makten. Koalitionen erhöll sammanlagt 36 mandat, varav 35 tillföll DPS och 1 tillföll LP. Således fattades ytterligare minst fem mandat, och DPS inledde återigen förhandlingar med olika minoritetspartier. Utöver minoritetspartierna anslöt sig SD (2 mandat) till koalitionen, och kort därefter anslöt sig nygamla koalitionspartner BS till koalitionen med sina två mandat. Ytterligare två minoritetspartier med ett mandat vardera anslöt sig till koalitionen, HGI samt det albanska minoritetspartiet AO, och en regering vilandes på sammanlagt 42 mandat kunde därför tillträda. För att genomföra förändringar i status quo räcker det dock med 41 mandat, varpå HGI eller AO faller bort från analysen. Parlamentsvalet i Montenegro 2016 medförde att Montenegro fick en regering bestående av fem partipolitiska vetospelare; DPS, LP, DS, BS samt antingen HGI eller AO, beroende på frågan.

5.1.5 Nordmakedonien

Konstitutionell bakgrund och utformning

Nordmakedoniens konstitution arbetades fram i samband med folkomröstningen om självständighet den åttonde september 1991 och var den första i sitt slag då Nordmakedonien utgjorde en helt ny statsbildning. Konstitutionen från 1991 utgjorde ett presidentsystem och ansågs okontroversiell ur ett demokratiperspektiv, men konstitutionens tunga fokus på makedonsk kultur och identitet ledde till spänningar mellan landets två största etniska grupper, makedoner och albaner. Runt millennieskiftet hade konflikten utvecklats till ett lågintensivt inbördeskrig, men efter internationella påtryckningar tvingades de stridande parterna till förhandlingsbordet. Utfallet blev Ohridavtalet, *Ohrid Framework Agreement*, 15 tillägg i konstitutionen som i huvudsak handlar om att stärka minoriteters rättigheter med speciella rättigheter för ”folkgrupper som utgör minst 20% av befolkningen”, det vill säga den albanska minoriteten.

Konstitutionen har många likheter med övriga undersökta fall, men det finns även vissa institutioner som sticker ut. Nordmakedonien har exempelvis ett speciellt råd för interetniska relationer, med två representanter från varje erkänd etnisk

minoritet, som har rätt att yttra sig i frågor som faller under dess ansvarsområde. Parlamentet är dessutom skyldigt att ta det interetniska rådets yttrande i beaktning enligt konstitutionen. Parlamentet i sig består av mellan 120 – 140 ledamöter och fattar beslut med enkel majoritet, förutom i frågor som rör ändringar av konstitutionen eller gränsförflyttningar där det krävs två tredjedelars majoritet. De etniska minoriteternas rätt till representation fastslås i konstitutionen men definieras vidare i landets vallag.

Vidare har Nordmakedonien även ett speciellt säkerhetsråd som utnämns av parlamentet och presidenten gemensamt med högsta ansvarar för frågor rörande försvar och säkerhet. Det nationella säkerhetsrådet leds av presidenten och har såväl yttranderätt som förslagsrätt i frågor som faller under dess ansvarsområde. Vid händelse av väpnad konflikt ska det nationella säkerhetsrådet överta regeringens position. Nordmakedoniens president är främst ansvarig för landets väpnade styrkor, men besitter även diplomatiska och ceremoniella uppdrag som att utnämna ambassadörer exempelvis. Nordmakedoniens president har ingen vetorätt och kan inte heller skicka tillbaka lagförslag till parlamentet för ett andra betänkande. Den enda konstitutionella aktör som har rätt att blockera lagförslag i Nordmakedonien är den konstitutionella domstolen.

Konstitutionell vetospelanalys

Nordmakedoniens konstitution innehåller flertalet intressanta aktörer med påtagligt inflytande, såväl rådet för interetniska relationer som det nationella säkerhetsrådet har yttranderätt inom respektive ansvarsområde och det nationella säkerhetsrådet har även rätt att lägga fram förslag inför parlamentet. Inget av råden har dock möjlighet att blockera en förändring i status quo och ska således inte räknas som vetospelare. Nordmakedoniens president ska inte heller räknas då denna saknar vetorätt, vilket lämnar Nordmakedoniens konstitutionella domstol som ensam institution med absolut vetorätt.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: 120–140

Antal platser reserverade för minoriteter: 0
SAA inleds: 2001-04-09
EU-status: Kandidatland

Partipolitisk vetospelanalys

Nordmakedonien har sedan initierandet av förhandlingarna om ett stabiliserings- och associationsavtal genomfört sex parlamentsval: 2002, 2006, 2008, 2011, 2014, 2016. Inför valet 2002 styrdes Nordmakedonien av en koalition under ledning av VMRO-DPMNE, ett av Nordmakedoniens två traditionella maktpartier och den dominerande konservativa/nationalistiska kraften i landet. Motpolen i nordmakedonsk politik utgörs av det socialdemokratiska partiet SDSM, och partierna har turats om att styra landet sedan självständigheten 1991.

Vidare präglas Nordmakedoniens politiska kultur av en etnisk skiljelinje då uppemot 25% av landets befolkning utgörs av albaner. Den albanska väljarkåren har traditionellt sett varit splittrad bland en rad olika småpartier, men bland de mer framträdande albanska partierna finns DUI (Demokratiska unionen för integration) och PDP (Partiet för demokratiskt välstånd) som emellanåt suttit i regeringskoalitioner. Utöver den albanska minoriteten utgörs ca 10% av Nordmakedoniens befolkning av övriga minoritetsgrupper som turkar, serber, romer etc. som också tenderar att organisera sig i minoritetspartier. Dessa partier brukar nästan uteslutande söka sig till ett av de stora maktpartierna i syfte att maximera sin egen vinning, då deras marginella storlek gör att de sällan kan genomföra någon politik på egen hand (Sedo 2010 s. 258–260). Samma gäller för de albanska partierna (Sedo 2010 s. 251).

Parlamentsvalet 2002 utgjorde det första valet efter den albanska minoritetens väpnade uppror och implementerandet av Ohrid-avtalet 2001. Inför valet ingick SDSM en koalition med en rad småpartier i syfte att genomföra ett maktskifte, vilket man också lyckades med då koalitionen *Tillsammans för Makedonien* erhöll 41,4% av rösterna och 60 av parlamentets 120 mandat. För att säkra en majoritet valde SDSM att bjuda in albanska DUI, som blivit valets tredje största parti med

12,1% av rösterna och 16 mandat i parlamentet, till förhandlingar (Sedo 2010 s. 248). Framgångsrika förhandlingar medförde att Nordmakedonien fick en ny regering bestående av SDSM (40 mandat), Liberaldemokratiska partiet LDP (12 mandat) samt DUI (16 mandat). Utöver SDSM, LDP och DUI ingick även åtta småpartiet i koalitionen Tillsammans för Makedonien som alla erhöll ett mandat vardera, dessa ingick dock inte i regeringen utan valde att passivt stödja regeringen. Regeringen var inte heller beroende utav dessa mandat, de 68 mandat som SDSM, LDP och DUI samlade ihop räckte för att genomföra förändringar i status quo och således hade Nordmakedonien tre partipolitiska vetospelare under mandatperioden 2002–2006.

Valet 2006 medförde ett maktskifte då VMRO-DPMNE och dess koalitionspartner gick segrande ur valet. Koalitionen som VMRO-DPMNE bildat inför valet bestod sammanlagt av 14 partier, men endast fem av partierna erhöll något mandat i parlamentet. VMRO-DPMNE erhöll 38 mandat, LDP erhöll 2 mandat, Makedonska Socialistpartiet SPM erhöll 3 mandat. Demokratiska Unionen (DS) och Förenade Romapartiet (UR) erhöll ett mandat vardera. Valresultatet räckte inte till en egen majoritet och VMRO-DPMNE bjöd därför in ytterligare fyra partier att ingå i regeringen; Nya socialdemokratiska partiet NSDP (7 mandat), Demokratiska albanska partiet DPA (11 mandat) samt ytterligare två partier med ett mandat vardera; Demokratiska förnyelsepartiet DOM samt Partiet för en europeisk framtid PEI. Den nya regering bestod således av nio partier och totalt 65 mandat, men då 61 mandat räcker för att genomföra förändringar i status quo så faller de fyra partierna med ett ensamt mandat bort vid räknandet av partisan vetospelare. Valet 2006 resulterade således att antalet partisan vetospelare i Nordmakedonien ökade från tre till fem.

Greklands beslut att lägga in veto mot Nordmakedoniens fortsatta NATO-närmande 2008 medförde att regeringen utlyste nyval samma år. Inför valet ingick VMRO-DPMNE en valkartell med hela 18 partier, de fyra partier som man samarbetade med inför valet 2006 (LDP, SPM, DS, UR) samt ytterligare 13 minoritetspartier. Opinionsundersökningar inför valet visade dock att många av småpartierna skulle få svårt att hävda sig varpå valkartellen utformades på så sätt att samtliga mandat skulle tillfalla VMRO-DPMNE. Koalitionen lyckades erhålla

48,78% av rösterna vilket resulterade i 63 mandat, varav samtliga tillföll VMRO-DPMNE som på så sätt kunde bilda en egen regering. Nordmakedoniens konstitution är dock utformade på så sätt att regeringar som erhåller två tredjedelars majoritet i parlamentet kan kringgå presidenten och göra ändringar i konstitutionen, varpå VMRO-DPMNE valde att bjuda in albanska DUI till regeringssamarbete i syfte att uppnå två tredjedelars majoritet, då presidentposten i stunden kontrollerades av SDSM. DUI accepterade inbjudan och infogade sina 18 mandat i regeringen som nu vilade på 81 mandat. VMRO-DPMNE ska dock räknas som ensam vetospelare under denna period, då man var oberoende av DUI:s 18 mandat för att genomföra förändringar i status quo.

2011 utökades Nordmakedoniens parlament med ytterligare tre platser vigda åt diasporan. Kort därpå skakades landet av omfattande protester vilket fick regeringen att utlysa nyval. De två stora partierna bildade traditionsenligt stora valkarteller, VMRO-DPMNE gick ihop med 21 andra partier medan valkartellen ledd av SDSM bestod av 15 partier. När vallokalerna stängt kunde den VMRO-DPMNE-ledda koalitionen utropa sig som segrare, dock utan en egen majoritet då man endast erhöll 56 mandat i parlamentet. Likt föregående mandatperiod inkorporerade man DUI och dess 15 ledamöter i regeringen och en regering med stöd av 71 ledamöter i parlamentet kunde således tillträda kort efter valet. Det faktum att VMRO-DPMNE nu blev beroende av DUI för att genomföra förändringar i status quo medförde även en ökning i antalet vetospelare, från en 2008–2011 till två från och med 2011.

Samarbetet mellan VMRO-DPMNE och DUI brakade ihop under 2014 då partierna inte kunde enas om en gemensam presidentkandidat, varpå nya parlamentsval utlystes. VMRO-DPMNE fortsatte med samma valkartell bestående av 22 partier som man även gick till val med inför parlamentsvalet 2011.

Utgången av valet resulterade i att den VMRO-DPMNE-ledda valkartellen stärkte sin position genom att erhålla 61 mandat, men för en majoritet krävs 62 mandat och VMRO-DPMNE bjöd därför på nytt in albanska DUI till samtal, som ingått i de två senaste regeringarna men vars svårigheter att samarbeta med VMRO-

DPMNE var det som föranledde 2014 års nyval. Parterna enades tillslut och en ny VMRO-DPMNE-DUI regering kunde tillträda med stöd av 80 mandat i parlamentet. Då båda partiernas röster behövdes för att genomföra förändringar i status quo förblev antalet vetospelare två även för denna period.

Efter att en ny våg av protester lamslagit landet under 2016 kallades nordmakedonerna till valurnorna för femte gången på tio år. VMRO-DPMNE backade med tio mandat men blev trots det största parti med 51 mandat mot 49 mandat för SDSM. VMRO-DPMNE inledde återigen förhandlingar med DUI, som man styrt med i föregående tre regeringar, men då dessa brakade ihop i januari 2017 såg SDSM sin chans att återta regeringsmakten efter över tio år i opposition. Genom att sträcka ut en hand till samtliga partier förutom VMRO-DPMNE lyckades SDSM erhålla tillräckligt stöd för att bilda regering bestående av SDSM, de albanska partierna DUI, Alternativa, DPA samt Partiet för demokratiska förnyelse DOM plus ytterligare två minoritetspartier med ett mandat vardera. Den SDSM-ledda regeringen kunde således tillträda med stöd av sammanlagt 68 av parlamentets 120 ledamöter. 50 av ledamöterna kommer från SDSM och 10 från DUI, för att kunna genomföra ändringar i status quo krävs således att de två stora partierna får med sig ytterligare ett av sina samarbetspartier. Valet 2016 medförde således att Nordmakedonien fick en regering med tre vetospelare.

5.1.6 Serbien

Konstitutionell bakgrund och utformning

Serbien har genom historien haft hela elva olika konstitutioner, varav den första antogs redan 1835 då Serbien fortfarande utgjorde en del av det Osmanska riket. Den senaste konstitutionen antogs i kölvattnet av den montenegrinska självständigheten och det formella upplösandet av Jugoslavien 2006. Konstitutionen uppmärksammades av flera anledningar, bland annat då det var första gången en serbisk konstitution hänvisade till ”europeiska värderingar” samt att äktenskap definieras som en ”union mellan man och kvinna”. Dagens serbiska konstitution kan sägas utgöra en omskrivning av den konstitution som antogs av det serbiska parlamentet 1990, men med ett tydligare fokus på sekularism, fri marknad och individuella rättigheter.

Konstitutionen är utformad som ett parlamentariskt system med en president som har rätt att skicka tillbaka ett av parlamentet antaget lagförslag för ett andra betänkande. Parlamentet består sedermera utav en kammare som utgörs av 250 ledamöter och utgör Serbiens lagstiftande organ. Parlamentet fattar beslut med enkel majoritet, utöver förslag som rör ändringar i konstitutionen där det krävs två tredjedelars majoritet. I konstitutionen fastslås det även att Serbiens nationella minoriteter har rätt till representation i parlamentet, vilket vidare regleras i landets vallag. I övrigt så innehåller Serbiens konstitution inga anmärkningsvärda aktörer, den enda konstitutionella institutionen med en absolut vetorätt utgörs av Serbiens konstitutionella domstol.

Konstitutionell vetospelanalys

Vid genomförandet av en vetospelanalys tenderar presidenten att utgöra den naturliga utgångspunkten, då presidenter ofta besitter ett påtagligt inflytande på ett lands politik. I Serbiens fall går det absolut att argumentera för att presidenten har ett påtagligt inrikespolitiskt inflytande, dock saknas möjlighet att blockera förändringar i status quo. I artikel 113 fastställs presidentens rätt att skicka tillbaka ett lagförslag till parlamentet för ett andra betänkande, men om parlamentet beslutar sig för att rösta igenom lagen en gång till så måste presidenten godkänna lagförslaget. Presidenten har således möjlighet att förhålla ett lagförslag men inte

att blockera det, och ska således ej räknas som en konstitutionell vetospelare. Utöver presidenten så är det endast den konstitutionella domstolen som har möjlighet att påverka lagstiftandet.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: 250
Antal platser reserverade för minoriteter: Varierande
SAA inleds: 2005-10-10
EU-status: Kandidatland

Partipolitisk vetospelanalys

Serbien har sedan initierandet av stabiliserings- och associationsavtalet med EU genomfört fem parlamentsval: 2007, 2008, 2012, 2014, 2016. Unionen mellan Serbien och Montenegro upplöstes hösten 2006, varpå serberna i januari 2007 kallades till valurnorna för att utse landets nya styre, med utfallet att den styrande koalitionen bestående av Demokratiska partiet (DS), G17+ och Demokratiska serbiska partiet (DSS), som ingått en valteknisk samverkan med partiet Nya Serbien (NS) och därför kunde räkna in NS parlamentsmandat bland sina egna, kunde utropa sig till segrare. DS erhöll 22,71% av rösterna vilket resulterade i 64 mandat, DSS/NS erhöll 16.55% av rösterna och fick 47 mandat och G17+ fick 6,82% av rösterna vilket resulterade 19 mandat.

Totalt fick koalitionen 130 mandat av 250 och kunde således fortsätta samarbetet som man inlett under föregående mandatperiod. Parlamentsvalet 2007 resulterade således i tre partisan vetospelare, då koalitionen var beroende av samtliga tre partier för att kunna genomföra förändringar i status quo. Koalitionen blev dock inte särskilt långvarig då Kosovos unilaterala självständighetsförklaring tvingade fram ett nytt val 2008.

Trots en bräcklig utformning höll regeringen ihop fram till parlamentsvalet 2012, varpå en ny politisk kraft utmanade den DS-ledda koalitionen, det Serbiska framstegspartiet SNS. SNS ingick en valteknisk samverkan med sju mindre partier

som fick namnet *Dags att få fart på Serbien* i syfte att utmana maktpartiet DS som dominerat serbisk politik sedan Milosevic-regimens fall 2000. I valet 2012 erhöll SNS 24,4% av rösterna och 73 mandat i parlamentet vilket resulterade i att SNS blev landets största parti. SNS vände sig gentemot DS gamla koalitionspartners i SPS och G17+ (som bytt namn till Serbiens enade regioner, URS), varpå båda tackade ja till SNS inbjudan. Då SPS erhållit 44 mandat och URS 16 så kunde den nya trepartiregeringen stoltsera med 133 mandat sammanlagt och en egen majoritet (Simic 2013). Utfallet blir även tre partisan vetospelare, då samtliga partiers medhåll behövs för en förändring i status quo.

Spänningar i koalitionen ledde dock till att nyval fick utlysas år 2014, då samarbetet mellan SNS och SPS brutit samman. Inför valet ingick det största partiet SNS en valteknisk samverkan med en rad småpartier och kunde på så sätt erhålla hela 48% av rösterna, vilket resulterade i 158 mandat i parlamentet och egen majoritet. Syftet med extravalet 2014 var dock för att säkra ett ordentligt politiskt mandat för de ekonomiska reformer som Serbien var tvunget att genomgå som en del av landets EU-närmandeprocess, varpå SNS och dess ledare Aleksandar Vucic valde att bjuda in SPS och minoritetspartiet SVM, Alliansen för Vojvodinas ungrare, till förhandlingar.

SPS blev valets näst största parti med 44 mandat och tackade ja till att fortsätta samarbetet med SNS, vilket även SVM gjorde. SNS, SPS och SVM erhöll sammanlagt 210 mandat och bildade därmed den starkaste regeringen i Serbiens historia. Sett ur ett vetospelarperspektiv så utgjorde dock SNS ensam vetospelare under denna period, då partiet ensamt hade mandat att förändra status quo under denna period. SNS valde att inkludera SPS och SVM i regeringskoalitionen handlade snarare om SNS motvilja att själva ta smällen för den ekonomiska sanering som landet behövde genomgå i kölvattnet av finanskrisen 2009 och landets fortsatta EU-närmande (Maksimovic et al. 2014).

År 2016 tvingades serberna till valurnorna för den femte gången på tio år, detta då SNS på nytt utlyst nyval med syfte att erhålla ett tydligt mandat för Serbiens fortsatta EU-närmande. Valresultatet ledde till att SNS backade något, men erhöll fortsatt majoritet då man fått 131 av 250 mandat. SNS valde att fortsätta

samarbetet som man tidigare ingått med SPS och SVM, och den nygamla regeringen kunde således tillträda under sommaren 2016 med 164 mandat. I och med att maktförhållandet inom regeringen förblev oförändrat förblir även vetospelaranalysen oförändrad, där SNS fortsatt utgör den enda partisan vetospelaren i och med partiets egna parlamentariska majoritet.

5.1.7 Slovenien

Konstitutionell bakgrund och utformning

Slovenien, som var det första land att lämna Jugoslavien, antog sin första konstitution som självständig stat den 23 december 1991. Konstitutionen har sedan dess reviderats vid ett antal tillfällen, första gången 1997 då syftet var att anpassa konstitutionen till ett framtida EU-medlemskap genom att ta bort skrivelser som förbjöd utlänningar att äga fastigheter i Slovenien. Konstitutionen har reviderats vid ytterligare tre tillfällen, och även revisionen 2003 syftade till att möjliggöra framtida medlemskap i internationella organisationer.

Konstitutionen är utformad som ett presidentsystem med ett parlament bestående av två kamrar. Den första kammaren består av 90 ledamöter och röstas fram i val, med en plats vardera reserverad åt den ungerska samt den italienska minoriteten i landet. Landets andra kammare kallas för det nationella rådet och utgörs inte av

politiker utan företrädare för näringsliv, lokalsamhälle, ideella organisationer etc. I konstitutionen fastställs det att det nationella rådet ska utgöras av fyra representanter för arbetsgivarorganisationer, fyra från arbetstagarorganisationer, fyra representanter för jordbruket och landsbygden, sex representanter för icke-kommersiell verksamhet samt 22 representanter för ”lokala intressen”. Det nationella rådet har rätt att skicka tillbaka ett av parlamentet antaget lagförslag för ett andra betänkande.

Vidare har Sloveniens president en ceremoniell roll, visserligen med yttranderätt i frågor som kan anses ligga inom presidentens kompetensområde men utan någon möjlighet att påverka beslutsfattandet. Sloveniens konstitutionella domstol är den enda institution som, inom ramen för konstitutionen, har möjlighet att blockera lagförslag.

Konstitutionell vetospelanalys

Det faktum att det nationella rådet är den enda institution med möjlighet att förhålla lagstiftning gör rådet till en intressant analysenhet, men då rådet endast har möjlighet att förhålla ett lagförslag och inte blockera det så kan det nationella rådet inte räknas som en vetospelare. Presidenten har inte heller möjlighet att påverka beslutsfattande och kan därför inte heller räknas som en konstitutionell vetospelare. Den enda aktör med möjlighet att blockera ett lagförslag inom ramen för Sloveniens konstitution är den konstitutionella domstolen, men då dessa faller bort i vår analys så räknas inte heller Sloveniens konstitutionella domstol som en vetospelare.

Konstitutionella vetospelare: Inga
Agendasättare: Parlamentet
Antal platser i parlamentet: Parlamentet 80 platser, Nationella rådet 40
Antal platser reserverade för minoriteter: 2
SAA inleds: 1993-01-01
EU-status: Medlem (2004-05-01)

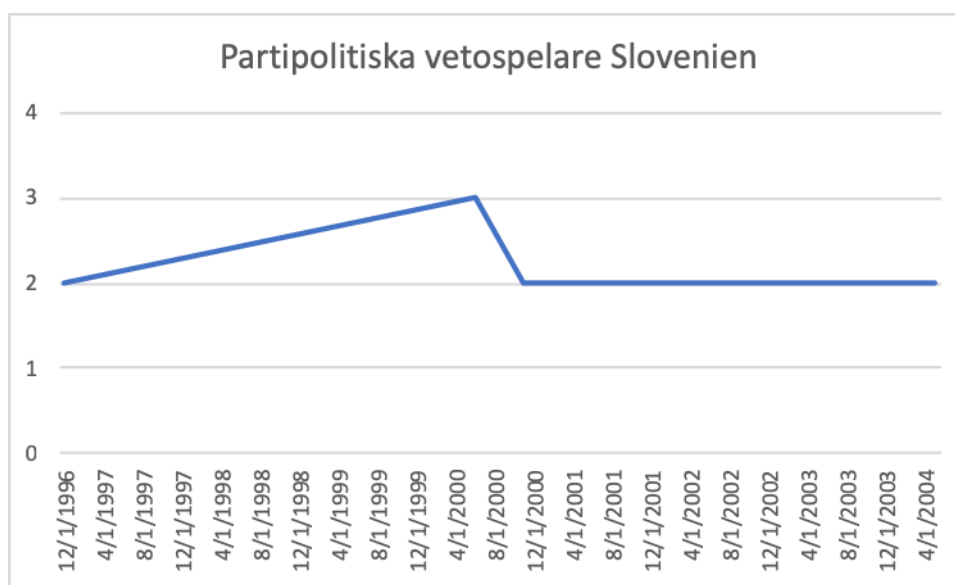
Partipolitisk vetospelaranalys

Under den korta tid som Slovenien närmade sig EU hann landet genomföra två parlamentsval; 1996 och 2000. Inför valet 1996 styrdes landet av en koalition under ledning av LDS, Liberaldemokratiska Slovenien, den dominerande kraften i slovensk politik under självständighetens första decennium.

Valet 1996 blev ännu en framgång för LDS som ökade från 23,5% till 27%, vilket resulterade i en mandatökning från 22 till 25 platser i parlamentet. I egenskap av största parti fick LDS partiledare Janez Drnovsek i uppdrag att bilda regering, varpå Drnovsek inledde förhandlingar med valets nästa största parti, Slovenska folkpartiet SLS som erhållit 19 mandat i parlamentet. Kort därpå inleddes även förhandlingar med det mindre partiet Slovenska pensionärspartiet, som med sina fem mandat utgjorde parlamentets näst minsta parti. De tre partierna kom överens och en trepartiregering vilandes på 49 mandat kunde tillträda några veckor efter valet (Vlada.si 2019). För att genomföra förändringar i Sloveniens parlament räcker det dock med 42 mandat. Då LDS och SLS besatt 44 mandat så kunde dessa två partier genomföra förändringar i status quo på egen hand, och således skall endast dessa räknas som partipolitiska vetospelare i Slovenien under perioden 1996–2000.

Under sommaren 2000, drygt tre månader innan ordinarie parlamentsval, kollapsade regeringen då SLS beslöt sig för att dra sig ur samarbetet. En ny regering tillträdde bestående av slovenska demokratiska partiet SDS, SLS samt kristdemokratiska SKD. Partierna samlade sammanlagt 45 mandat (SLS 19, SDS 16, SKD 10) och regeringen bestod således av tre partipolitiska vetospelare under perioden juni-november 2000. I de ordinarie parlamentsvalen som genomfördes i oktober 2000 ökade LDS ytterligare och kammade hem 36% av rösterna, vilket medförde en ökning i mandat från 25 till 34. LDS ledare Drnovsek kunde således göra en comeback på premiärministerposten efter drygt ett halvårs frånvaro, i egenskap av ledare för en koalition bestående av LDS (34 mandat), SLS (9 mandat), DeSUS (4 mandat) samt socialdemokratiska ZLSD (11 mandat). Sloveniens regering vilade således på hela 58 mandat, varav mer än hälften tillhörde LDS och partiet utgjorde således en partipolitisk vetospelare under perioden 2000–2004. För att få igenom förändringar i status quo behövs dock

rösterna från antingen ZLSD eller SLS, och den andra partipolitiska vetospelaren i Slovenien utgjorde således av något av dessa partier, beroende på vilken fråga det gällde. Slovenien hade således två partipolitiska vetospelare under perioden 2000–2004, LDS och ZLSD/SLS. Parlamentsvalet 2000 var det sista innan Slovenien upptogs som medlem i EU den första maj 2004.

5.1.8 Sammanfattande kommentar

Resultaten av min undersökning visar att det endast är ett fall som innehar vetospelare inom ramen för sin konstitution: Bosnien och Hercegovina. Slovenien, Serbien, Nordmakedonien och Kosovo har konstitutionella aktörer med möjlighet att påverka den politiska dagordningen, dock utan någon absolut vetorätt. För samtliga fall utgörs således det totala antalet vetospelare av antalet partipolitiska vetospelare, med undantag för Bosnien och Hercegovina vars fyra konstitutionella vetospelare också måste adderas till ekvationen. Bosnien och Hercegovina har således fler vetospelare än övriga undersökta fall, även om Nordmakedonien och Montenegro också utmärker sig med ett relativt högt antal partipolitiska vetospelare. I motsatt riktning är det främst Slovenien, men även Serbien, som utmärker sig med ett förhållandevis lågt antal partipolitiska vetospelare. Utifrån Tsebelis teori bör därför Slovenien och Serbien präglas av policyvolatilitet vilket

bör underlätta för länderna att anamma EU:s acquis och uppfylla det administrativa kriteriet inom ramen för Köpenhamnskriterierna, medan motsatt förhållande kan sägas gälla i Bosnien och Hercegovina, Nordmakedonien och Montenegro då ländernas höga antal vetospelare medför policystabilitet.

5.2 Del 2 – Slovenien och Bosnien & Hercegovina

I detta avsnitt avser jag fördjupa mig i två av mina fall, utvalda på premissen att de erbjuder intressanta potentiella förklaringsvariabler. Fördjupningen kommer att genomföras på Bosnien och Hercegovina samt Slovenien, med syftet att utifrån ett vetospelarperspektiv redogöra för viktiga händelser inom ramen för länders EU-närmandeprocess. För att kunna göra det krävs det även att jag kan säga något om de partipolitiska vetospelarnas policypreferenser. Vilka som är de partipolitiska vetospelarna i respektive fall fastslog vi i föregående avsnitt, nedan följer en tabell där jag har rangordnat partierna utifrån policypreferens i förhållande till fortsatt EU-närmande. För en fullständig redogörelse samt utdrag ur partiernas valmanifest hänvisar jag till uppsatsens andra annex.

Partipreferenser Slovenien	
LDS	5
ZLSD	4
SLS	3
DS	3
DeSUS	2
SKD	2
Partipreferenser Bosnien H.	
SzBiH	5
SDA	4
SDP BiH	4
HDZBiH	4
DF	4
SBB	3
SNSD	2
SDS	2

5.2.1 Slovenien

Slovenien anslöt sig till EU i samband med östutvidgningen 2004 och blev således det första ex-jugoslaviska land att upptas som medlem i unionen. Slovenien var inte bara först utan hade en jämförelsevis smärtfri väg in i det europeiska samarbetet, trots att de första åren efter självständigheten präglades av att italienskt motstånd gentemot ett slovenskt EU-närmande. Italien motsatte sig att Sloveniens konstitution förhindrade icke-slovenier från att äga fastigheter i Slovenien och krävde en konstitutionell förändring för att tillåta ett fortsatt slovenskt EU-närmande (Europeiska Kommissionen 1997). Frågan präglade Sloveniens EU-närmandeprocess i flera år innan den 1996 mynnade ut i det som kom att kallas *Spanienkompromissen*. Spanienkompromissen lyftes upp som ett krav från EU-kommissionen och innebar en konstitutionell förändring som skulle öppna upp för icke-slovenier att äga fastigheter. Trots dess betydelse för Sloveniens fortsatta EU-närmande så utlöste den en bitter strid inom slovensk inrikespolitik, då bland annat oppositionspartiet SDS anklagade regeringsbärande LDS för att sälja ut landet (Inotal et al. 2004, Ukom.gov.si 2000). Avtalet för Spanienkompromissen skrevs på av Slovenien 1996 men kunde inte ratificeras förrän efter parlamentsvalet samma år, då LDS stärkt sin position med löften om fortsatt EU-närmande i ett parlamentsval som på förhand målats upp som en omröstning gällande Sloveniens fortsatta EU-närmande (Szczerbiak et al. 2003 s. 62).

Trots motstånd på sina håll så gick Spanienkompromissen slutligen igenom efter att agendasättande LDS övertygat de övriga partipolitiska vetospelarna SLS och DeSUS att rösta för ändringen. Det fanns dock motstånd inom framför allt SLS, som efter omröstningen kom att ansluta sig till en misstroendeförklaring initierad av oppositionspartiet SKD riktad mot utrikesminister Zoran Thaler från LDS (Dnevnik.si 2004). Misstroendeförklaringen gick igenom och Thaler tvingades bort från sin post, men schismen kring Spanienkompromissen var inte över utan mynnade ut i att SLS slutligen lämnade regeringskoalitionen med LDS och DeSUS år 2000. I och med att LDS lyckades tvinga igenom ändringen i status quo

trots att dess koalitionspartners hade andra policypreferenser bör ses som argument för att LDS under mandatperioden 1996–2000 absorberade övriga aktörers veto i frågan om EU-närmande, och utgjorde i praktiken Sloveniens enda partipolitiska vetospelare i EU-närmandeprocessen fram till att samarbetet med SLS kollapsade år 2000.

Utöver den konstitutionella anpassning som EU krävde av Slovenien behövde landet även anpassa sig till Köpenhamnskriterierna, vilket framförallt medförde utmaningar på det ekonomiska planet då den jugoslaviska ekonomin, som Slovenien tillhörde fram till självständigheten, i hög grad präglades av statliga inslag. Detta understryks av Europeiska kommissionen (1997, s. 22–26) såväl som Europaparlamentet, som i en skrivelse från 1999 konstaterar att Slovenien visserligen framgångsrikt övergått till en konkurrensbaserad marknadsekonomi, men att lagstiftningen runt marknaden behöver moderniseras för att klara den ökade konkurrens som slovensk marknad kommer utsättas för vid ett inträde i EU (Europaparlamentet 1999, s. 1). Till skillnad från många av de andra stater som upptogs i EU i samband med östutvidgningen 2004 så skedde den slovenska ekonomiska övergången gradvis (Inotai et al. 2004, Lindstrom et al. 2007 s. 116), vilket ur ett vetospelarperspektiv kan förklaras med att många slovenska partier var skeptiska gentemot en alltför intensiv privatisering, LDS inräknat som i övrigt har en tydligt EU-positiv agenda men vars ledande företrädare i stor utsträckning kom från det gamla kommunistpartiet och således förhöll sig skeptiska gentemot en alltför omvälvande privatiseringsprocess (Lindstrom et al. 2007 s. 118–119).

Bland övriga partipolitiska vetospelare så kan socialdemokratiska ZLSD klassas som det mest privatiseringsskeptiska, partiet gjorde högljutt motstånd när Europakommissionen krävde att Slovenien öppnade upp sin banksektor för utländskt ägande i samband med privatiseringsplanen som antogs 2002 (Lindstrom et al. 2007 s. 122). Trots partiets regeringsställning kunde det inte stoppa privatiseringen, detta då agendasättande LDS samlade tillräckligt många mandat för att endast vara beroende av ett av de två övriga regeringspartierna för att genomföra ändringar i status quo ledde till att LDS och SLS, som tillsammans samlade 43 av totalt 80 platser i Sloveniens parlament kunde åsidosätta ZLSD och genomföra förändringen på egen hand.

Avslutningsvis bör även det nationella rådet, parlamentets övre kammare, nämnas kort. Det nationella rådet besitter ingen riktig vetorätt och räknas därmed inte som en institutionell vetospelare, men dess förmåga att skicka tillbaka förslag till parlamentet till en andra votering har sannolikt också påverkat landets policyvolatilitet. Detta då landets lagstiftare behöver ta hänsyn till det nationella rådet, i synnerhet då det utgörs av representanter för civilsamhället och således inte behöver ta hänsyn till det partipolitiska ”spelet”. Det nationella rådet har flera gånger bidragit till att luckra upp låsningar i slovensk politik, inte minst i frågan om Spanienkompromissen där det var påtryckningar från det nationella rådet som slutligen fick SLS att gå med på att rösta igenom den konstitutionella ändringen (Brinar et al. 1999 s. 819).

5.2.2 Bosnien och Hercegovina

Om Sloveniens EU-närmandeprocess kan anses ha gått smärtfritt till så går detsamma inte att säga om Bosnien och Hercegovina. Tvärt om har landets närmande gentemot EU kantrats av splittringar och låsningar och landet har fortfarande inte lyckats upptas på listan över kandidatländer, trots drygt 15 år av förhandlingar. Låsningarna hölls inledningsvis i schack av den Högste Representanten, som i och med de utökade befogenheter som *The Bonn Powers* medförde kan implementera, blockera samt upphäva vilken lag som helst. The Bonn Powers medförde även att HR fick mandat att sparka politiker oavsett nivå, till de mer kända fallen hör beslutet att sparka samt stänga av den bosnienkroatiska presidentrådsmedlemmen Dragan Covic från sin post år 2005 (OHR 2005). HR besitter en absolut vetorätt i samtliga frågor och dess mandat står till och med ovanför Bosnien och Hercegovinas konstitutionella domstol, och i och med att inga förslag utanför HR:s preferenser går att genomföra så medför det att HR absorberar samtliga övriga veton, såväl partipolitiska som institutionella.

HR utgörs av en internationell diplomat och svarar inför Peace Implementation Council (*PIC*), bestående av ett 50-tal länder som gemensamt ansvarar för bevarandet av freden i Bosnien och Hercegovina. PIC ser ett fortsatt EU-

närmande som Bosnien och Hercegovinas viktigaste prioritering (OHR 2018, 2019) och en framgångsrik närmandeprocess ses dessutom som en förutsättning för att avveckla PIC, och därmed HR. HR:s policypreferenser utgår således från Bosnien och Hercegovinas fortsatta EU-närmande, vilket medfört att närvaron av HR som institutionell vetospelare har begränsat handlingsutrymmet för vetoaktörer med andra preferenser.

HR:s förmåga att förbise parlamentet och stifta lagar på egen hand har flera gånger bidragit till att luckra upp inhemska politiska låsningar, exempelvis så krävde EU i en skrivelse från år 2003 att Bosnien och Hercegovina skulle genomföra en polisreform med syfte att stärka polisväsendet gentemot korruption och organiserad brottslighet. Polisreformen utgjorde ett krav från Kommissionen och en förutsättning för att inleda förhandlingar om ett stabiliserings- och associationsavtal. Trots reformens betydelse för landets fortsatta EU-närmande kunde presidentrådsmedlemmarna inte komma överens, varpå HR initierade en kommission med syfte att driva igenom förändringen (OHR 2004). HR:s intervention medförde att reformen kunde drivas igenom i parlamentet i april 2008 och att Bosnien och Hercegovina kort därefter kunde ingå ett stabiliserings- och associationsavtal med EU (EUobserver.com 2008). I egenskap av individuell institutionell vetospelare kan HR således sägas ha haft en generellt positiv inverkan på Bosnien och Hercegovinas EU-närmandeprocess.

HRs roll kom dock att genomgå en väsentlig omdaning år 2008, då HR:s ursprungliga mandat gick ut och PIC förberedde sig för en avveckling av posten. Efter att oroliga röster höjts inom såväl det internationella samfundet som bland ledande bosniska företrädare så beslutade PIC att förlänga mandatet, men man beslutade samtidigt att konkretisera ner HRs uppdrag i ett dokument som fick namnet Agenda 5+2 i vilket det fastlås att EU-närmandet utgör Bosnien och Hercegovinas viktigaste prioritering. En annan förutsättning för förlängningen var att HR skulle inta en mer passiv roll och låta den bosniska politiken ha sin gång (OHR 2008, Venneri 2008). Sagt och gjort, sedan 2009 har HR endast utnyttjat sina befogenheter vid tre tillfällen, samtliga vid tillfällen av mindre politisk natur och aldrig i relation till lagstiftandeprocessen på nationell nivå (OHR 2019). Sedan 2009 kan således HR sägas ha intagit en roll påminnandes om en

konstitutionell domstol, vilket öppnat upp för övriga vetospelare att i högra utsträckning förbise HR:s preferenser och agera utifrån sina egna.

Med HR förpassad till bakgrunden av bosnisk politik fick landets övriga institutionella vetospelare, de tre presidentrådsmedlemmarna, ett större utrymme att agera. Detta satte omgående en negativ prägel på förhandlingarna kring stabiliserings- och associeringsavtalet, som var tänkt att träda ikraft senast i april 2011 efter att Frankrike som sista EU-land gett avtalet grönt ljus i februari 2011. Att avtalet skulle träda i kraft förutsatte dock att Bosnien och Hercegovina uppfyllde tre krav; Genomförandet av en folkräkning, en konstitutionell reform (kallad *Sejdic vs Finci*) samt införandet av en nationell samordnare ansvarig för att koordinera landets kommunikationer med Bryssel, istället för att entiteterna skulle ha vars en som tidigare varit fallet. Dessa reformer möttes av motstånd från den bosnienserbiska medlemmen av presidentrådet, som mellan 2010–2014 utgjordes av Nebojsa Radmanovic (SNSD) samt regeringen i Republika Sprska som fruktade att reformerna skulle påverka entitetens autonomi negativt (T-portal 2011).

Hotet om ett veto från bosnienserbarna medförde att EU-närmandeprocessen blev stillastående i flera år, först 2015 kunde stabiliserings- och associationsavtalet slutligen signeras efter att vetospelarna enats kring en kompromiss rörande folkräkningen samt kommunikationen till Bryssel, samtidigt som landet beviljats en fördröjning i genomförandet av *Sejdic & Finci*. Att en kompromiss kunde nå just 2015 kan förklaras med det bosniska presidentvalet hösten 2014, då sittande bosnienserbisk presidentrådsmedlem Nebojsa Radmanovic förlorade mot Mladen Ivanic från det betydligt mer EU-vänliga bosnienserbiska partiet PDP.

Kompromissen medförde att stabiliserings- och associationsavtalet kunde signerades men kvar återstod den fråga som sedan 2009 utgjort den största stötstenen kring förhandlingarna om fortsatt EU-närmande: *Sejdic vs Finci*. *Sejdic vs. Finci* är det namn som getts åt Europeiska domstolen för mänskliga rättigheters dom avseende Daytonavtalet, vilken fastslog att Daytonavtalet ej är förenligt med den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter. Detta då Daytonavtalet stipulerar att endast medlemmar av någon av de tre konstituerande

folkgrupperna har rätt att kandidera till folkhuset samt presidentrådet, vilket ansågs oförenligt med den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter då det stoppar andra nationella minoriteter (t.ex. judar), som inte nödvändigtvis identifierar sig som tillhörandes något av de tre konstituerande folken, från att kandidera till folkhuset och presidentrådet (ECtHR 2009). Att genomföra konstitutionella reformer i enlighet med Sejdic vs. Finci-domen utgör idag Bosnien och Hercegovinas politiska kriterium inom ramen för Köpenhamnskriterierna och så sent som i maj 2019 belyste Kommissionen frånvaron av framsteg på området som ett stort hinder på Bosnien och Hercegovinas väg att uppfylla det politiska kriteriet (Kommissionen 2019 s. 6–7).

Sejdic vs. Finci och den politiska strid som följt på domen är ett utmärkt exempel på hur vetospelardynamiken präglat Bosnien och Hercegovinas EU-närmandeprocess. De tre partier som dominerat den bosniska politiken sedan självständigheten och som kan sägas utgöra Bosnien och Hercegovinas politiska etablissemang (SDA, HDZBiH, SNSD) har alla uppvisat en motvillighet gentemot att överhuvudtaget genomföra ändringar i konstitutionen. Det enda parti som tagit tydlig ställning för en konstitutionell reform är HDZBiH, dock i syfte att upprätta en tredje bosnienkroatisk entitet och ytterligare cementera de konstituerande folkens ställning inom bosnisk politik, vilket kan sägas gå tvärs emot ECtHRs dom. Motvilligheten kan förklaras med att ett avskaffande av de tre konstituerande folken med största sannolikhet hade medfört ett avskaffande/reformering av det trehövdade presidentrådet, och med det sannolikt ett avskaffande av dess vetorätt. Skrivelsen om de tre konstituerande folken i kombination med det fragmenterade politiska landskapet, där partierna etablerat sig inom respektive konstituerande folk, har medfört att de dominerande partierna i princip kunnat monopolisera de konstitutionella vetorätterna som presidentrådet har. Denna problematik har vid flera tillfällen belysts av Kommissionen, som i en skrivelse från maj 2019 konstaterat att etniskt baserade vetorättigheter haft en negativ inverkan på landets förmåga att anamma EU:s *acquis* (Kommissionen 2019 s. 7)

Komparativ analys

Utifrån jämförelsen av ovanstående fall går det att göra ett antal intressanta observationer. Ur ett vetospelarperspektiv har länderna väldigt olika

förutsättningar, medan Bosnien och Hercegovina tampas med flertalet institutionella vetospelare medför frånvaro av institutionella vetospelare i Slovenien att EU-närmandeprocessen snarare har legat i händerna på de partipolitiska vetospelarna. För Sloveniens räkning så har det medfört en hög policyvolatilitet då Slovenien upplevt ett lågt antal partipolitiska vetospelare under landets EU-närmandeprocess, samtidigt som det nationella rådet fungerat som en kontrollmekanism genom vilket civilsamhället kunnat utöva påtryckningar gentemot politikerna när EU-närmandet kört fast, som i frågan om Spanienkompromissen.

En liknande roll kan sägas ha utgjorts av HR i Bosnien och Hercegovina, åtminstone fram till omläggningen av HRs uppdrag 2008. HR fungerade som något utav en primus inter pares bland vetospelarna som på egen hand höll övriga vetospelare i schack och garanterade ett fortsatt EU-närmande. I teorin så har inte antalet institutionella vetospelare förändrats under tiden som Bosnien och Hercegovina närmat sig EU, vilket snarare kastar ljus på det faktum att vilken sorts vetospelare som präglar en EU-närmandeprocess kanske spelar större roll än själva antalet. Kollektiva vetospelare tycks även ha en mer negativ inverkan på EU-närmandeprocesser än individuella, samtidigt som s.k. halv-veton potentiellt också kan spela roll för EU-närmandeprocesser i egenskap av åliggande hot om fördömande från befolkningen (det nationella rådet) eller det internationella samfundet (HR).

6 Avslutande slutsatser och sammanfattning

Vid en första överblick så är det lätt att få bilden av att historien i grund och botten handlar om vilket land som upplevt mest krig, vilket land som har mest omstridda gränser etc. Min avsikt med denna uppsats har aldrig varit att bestrida det faktum att även dessa faktorer spelar in i ländernas EU-närmandeprocess, utan snarare att visa på att det även finns inhemska politiska faktorer av betydelse för närmandeprocessen, något jag anser mig kunna se i resultatet av denna uppsats. Genom att jag i resultatdelens andra avsnitt fördjupat mig i två av mina fall och noggrant studerat processen så har jag kunnat belysa mekanismer av betydelse och min jämförelse av Slovenien och Bosnien och Hercegovina visar tydligt hur vetomekanismerna medfört låsningar i det bosniska fallet, trots att frågor av liknande natur avhandlats utan större problem i det slovenska fallet. Vidare visar resultaten från undersökning av Bosnien och Hercegovina att det finns skäl att misstänka att det inte bara är antalet vetospelare och deras preferenser som spelar roll, utan även hur sammansättningen av vetospelare ser ut (t.ex. om en majoritet av vetospelarna är kollektiva eller individuella).

Huruvida sammansättningen av vetospelare påverkar är inte en fråga denna uppsats har haft för avsikt att svara på, men utgör likväl en intressant ingång för framtida forskning.

På ett mer övergripande plan så utgörs en av uppsatsens viktigaste lärdomar utav det faktum att det inte alltid är helt lätt att dra en skiljelinje mellan inrikespolitik och utrikespolitik, i synnerhet ej när det kommer till EU-närmandeprocesser. Det blir således svårt att förbise den inrikespolitiska dynamiken vid studier av anslutningsprocesser gentemot internationella organisationer, i synnerhet gällande EU-närmandeprocesser då dessa utgör en omfattande och omvälvande process som sträcker sig över lång tid. Med det sagt så finns det anledning att efterfråga

ytterligare studier på området, som jag redogjorde för i början av denna uppsats så utgör EU-närmandeprocesser ett relativt outforskat område, ett område som jag är övertygad om att såväl samhället som den statsvetenskapliga disciplinen hade tjänat mycket på att lära sig mer om.

I detta avsnitt avser jag även kommentera på huruvida jag lyckats besvara min frågeställning, varpå den återges nedan:

- *Påverkas en stats EU-närmandeprocess av antalet vetospelare?*
- *Finns det ett antal som är bättre eller sämre i förhållande till en stats EU-närmandeprocess?*

Gällande den första frågan så är svaret ja, även om det inte går att fastslå ett rakt samband mellan antalet vetospelare – EU-närmandeprocess, vilket ej heller varit uppsatsens syfte. Huruvida det finns ett antal som är bättre eller sämre i förhållanden till en stats EU-närmande så pekar resultaten av min studie på att det är fördelaktigt att ha ett lägre antal vetospelare, då det föranleder en policyvolatilitet som är fördelaktig i en EU-närmandeprocess. En specifik siffra är svår att fastslå, men utkomsten av min vetospelaranalys tyder på att de länder som behövt tampas med färre än fem vetospelare också är de som lyckats bättre i sitt EU-närmande. Jag anser även mitt resultat vara tillfredsställande i förhållande till uppsatsens övergripande syfte, vilket i början av uppsatsens fastslogs vara följande:

- Identifiera generella mönster för aspirerande EU-medlemmar i termer av vetospelare och dess betydelse samt;
- Bidra till forskning kring EU-närmandeprocesser.

Innan jag sätter punkt för denna uppsats vill jag även komma med rekommendationer för framtida forskning, varpå jag främst ser två områden med potential för ytterligare studier: EU-närmandeprocesser samt vetospelare som teori. Jag rörde kort vid vikten av att studera EU-närmandeprocesser ovan, men utöver att studera själva processen så kan det även vara värt för framtida forskare att ta ett steg tillbaka och ställa sig följande fråga: är EU-närmandeprocesser en

enhetlig process? Eller är det egentligen tre separata processer, en per Köpenhamnskriterium? Eller är ett EU-närmande en så pass komplex process att det inte är nån idé om att försöka tala om en enhetlig process? Kan det rentav vara så att den optimala utgångspunkten är just att ta avstamp ”nerifrån”, det vill säga med utgångspunkten i inhemskt beslutsfattande? Vidare hade det varit intressant att se studier som jämför olika anslutningsprocesser och pekar på eventuella likheter och skillnader. Det går även att fråga sig huruvida det går att särskilja olika anslutningsprocesser – går det exempelvis att skilja på anslutningsprocesser gentemot EU respektive NATO, eller är det ur ett vetenskapligt synsätt fördelaktigt att studera dessa processer som en sammanflätad process?

Gällande vetospelare inom ramen för EU-närmandeprocesser hade det varit intressant att se vilka typer av veto som spelar roll, snarare än antal. En potentiell infallsvinkel till denna studie, såväl som en potentiell infallsvinkel för vidareutveckling av teorin om vetospelare, hade varit att försöka klassificera ytterligare typer av veton än de två Tsebelis definierar, som exempelvis etniska vetorätter, för att se om det finns någon typ av veto som har en större inverkan än övriga. En studie som analyserar ”halv-veton”, vetospelare utan en absolut vetorätt men med påtagligt inflytande över den politiska dagordningen (t.ex. presidenterna i Serbien och Kosovo) hade också kunnat bidra till utvecklandet av teorin om vetospelare såväl som en större förståelse för politiskt beslutsfattande överlag.

7 Referensförteckning

7.1 Vetenskapliga publikationer

7.1.1 Böcker

Baracani, Elena (2010): U.S. and EU Strategies for Promoting Democracy. i F. Bindi (ed.), *The Foreign Policy of the European Union: Assessing Europe's Role in the World*, 303–318. Washington: D.C. Brookings Institution Press.

Elbasani, Arolda. (red.) (2014). *European integration and transformation in the Balkans: Europeanization or business as usual?*. Abingdon, Oxfordshire: Routledge

Krasovec, Alenka och Lajh, Damjan i Szczerbiak, Alex, Taggart, Paul (red.) (2005). *EU Enlargement and referendums*. New York: Routledge.

Lijphart, Arend (1968). *The politics of accommodation: pluralism and democracy in the Netherlands*. Berkeley: Univ. of California Press

Sedo, Jakub i Stojarová, Věra & Emerson, Peter (red.) (2010). *Party politics in the western Balkans*. London: Routledge

Tsebelis, George (2002). *Veto players: how political institutions work*. Princeton, N.J.: Princeton University Press

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik, Towns, Ann E. & Wängnerud, Lena (2017). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Femte upplagan Stockholm: Wolters Kluwer

7.1.2 Artiklar

Angelova, Mariyana, Bäck, Hanna, Müller, Wolfgang C., Strobl, Daniel 2018. Veto player theory and reform making in Western Europe. *European journal of political research*, Vol. 57: 282 – 307 doi: 10.1111/1475-6765.12226

Banning, Tim 2014. The ‘Bonn Powers’ of the High Representative in Bosnia Herzegovina: Tracing a Legal Figment. *Goettingen Journal of International Law*, Vol. 6, No. 2

Bucar, Bojko, Brinar Irena, 2005. Slovenia – Political Transformation and European Integration, i: Anselm Skuhra (ed.), *The Eastern Enlargement of the European Union. Efforts and Obstacles on the Way to Membership*, Studienverlag, 2005, s. 96-97.

Crepaz, Markus M.L. 2002. Global, constitutional and partisan determinants of redistribution in fifteen OECD countries. *Comparative Politics* Vol. 34 (2): 169-188

Dutter, Lee 1978. The Netherlands as a plural society. *Comparative political studies*, Vol. 4: 555-588

Ganghof, Steffen 2003. Promises and Pitfalls of Veto Player Analysis. *Swiss Political Science Review* 9(2):1-25

Inotai, András, Stanovnik, Peter 2004. EU Membership: Rationale, Costs and Benefits i Mraj, Mojmir, Rojec, Matija, Silva-Jáuregui Carlos “Slovenia – From Yugoslavia to the European Union”, *Världsbanken*

Kim, Julie 2004. Croatia: 2003 elections and new government.

Lindstrom, Nicole, Piroška, Dora, 2007. The Politics of Privatization and Europeanization in Europe's Periphery: Slovenian Banks and Breweries for Sale? *Competition & change*, Vol. 11, No. 2: 115 – 133

Maksimovic, Maja, Armakolas, Ioannis 2014. The march 2014 parliamentary elections in Serbia and their legacy.

Sedelmeier, Ulrich 2006. Europeanisation in new member and candidate states. *Living Reviews in European Governance*, Vol. 1 No. 3

Simic, Predrag 2013. Serbia – continuity and change after the 2012 elections. *International relations quarterly*, Vol. 4 no. 1

Steiner, Jurg 1981. Review article, The consociational theory and beyond. *Comparative politics*, Vol. 2:339-54

Tsebelis, George 1995. Decision making in political systems: veto players in presidentialism, parliamentarism, multicameralism and multipartyism. *British journal of political science*, Vol. 25, No. 3 (Jul., 1995), 289-325

Schimmelfenig, Frank, Sedelmeier, Ulrich 2002. Theorizing EU enlargement: research focus, hypotheses, and the state of research. *Journal of European Public Policy*, 9:4: 500-528, DOI: 10.1080/13501760210152411

Strom, Kaare 2000. Delegation and accountability in parliamentary democracies. *European Journal of Political Research* Vol. 37: 261–289

Szczerbiak, Aleks and Taggart, Paul 2003. Theorizing party-based Euroskepticism: Problems of definition, measurement and causality.

Venneri, Giulio 2007. Modelling states from Brussels? A critical assessment of the EU-driven statebuilding of Bosnia and Herzegovina. *Cyprus center of international affairs*. Vol. 7, No. 12

Yabancı, Bilge, Taleski, Dane 2018. Co-opting religion: how ruling populists in Turkey and Macedonia sacralise the majority. Religion, state & society, Vol. 46 no. 3: 283 – 304

7.2 Källmaterial

7.2.1 Primärkällor

Ahtisaari, Martti (2007). Comprehensive Proposal For the Kosovo Status Settlement. Tillgänglig via:

<http://www.kuvendikosoves.org/common/docs/Comprehensive%20Proposal%20.pdf>

Central election commission of the Republic of Kosovo (2017). Rezultati za Kosovo. Tillgänglig via: <http://www.kqz-ks.org/Sr/zgjedhjet-e-pergjithshme/zgjedhjet-per-kuvend-te-kosoves-2017/>

Central election commission of the Republic of Kosovo (2014). Rezultati za Kosovo. Tillgänglig via: <http://www.kqz-ks.org/Sr/zgjedhjet-e-pergjithshme/zgjedhjet-per-kuvend-te-kosoves-2014/>

Demokrati Slovenije DS (1996). Dosedanje delo in program. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu/download/coded_originals/97421_1996.pdf

Demokratska Stranka Upokojencev Slovenije DeSuS (1996). Volilni razglas. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu/download/originals/97951_1996.pdf

Demokratska Fronta DF (2014). POLITIČKA AKADEMIJA DF – ŽELJKO KOMŠIĆ VIJEĆE ZA OBRAZOVNU POLITIKU. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu/download/originals/2016-1/79322_2014.pdf

Government of the republic of Slovenia (2019). Governments of Slovenia.

Tillgänglig via:

http://www.vlada.si/en/about_the_government/governments_of_the_republic_of_slovenia/

Government of the republic of Slovenia (2019). WHAT IS SPANISH

COMPROMISE? Tillgänglig via:

http://www.ukom.gov.si/en/media_room/background_information/foreign_affairs/what_is_spanish_compromise/

Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter (2009). CASE OF SEJDIĆ AND FINCI v. BOSNIA AND HERZEGOVINA. Tillgänglig via:

[https://hudoc.echr.coe.int/eng#{"dmdocnumber":\["860268"\],"itemid":\["001-96491"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{)

Europeiska Kommissionen (2019): Commission Opinion on Bosnia and Herzegovina's application for membership of the European Union. Tillgänglig via: <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20190529-bosnia-and-herzegovina-opinion.pdf>

Europeiska Kommissionen (2016): Steps towards joining. Tillgänglig via:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/steps-towards-joining_en

Europeiska Kommissionen (2016): Accession criteria. Tillgänglig via:

https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en

Europeiska Kommissionen (2014): Enlargement Strategy and Main Challenges 2014–15.

Tillgänglig via: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0700&from=en>

Europeiska Kommissionen (1997): Agenda 2000 - Commission Opinion on Slovenia's Application for Membership of the European Union. Tillgänglig via: https://www.esiweb.org/pdf/slovenia_EC-opinion%20Slovenia-1997.pdf

Europaparlamentet (1999): Briefing No 9 - Slovenia and the Enlargement of the European Union. Tillgänglig via: http://www.europarl.europa.eu/enlargement/briefings/9a1_en.htm

Hrvatska Demokratska Zajednica Bosna i Hercegovina HDZBiH (2006). Hrvatski glas ZA. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2017-1/79953_2006.pdf

Hrvatska Demokratska Zajednica Bosna i Hercegovina HDZBiH (2014). Izborni program HDZ-a BiH. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2017-1/79953_2006.pdf

Kosovos konstitution (2007): Ustav Republike Kosovo. Tillgänglig via: <http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/2018/03/Ustav1.pdf>

Kroatiens konstitution (2000): Ustav Republike Hrvatske. Tillgänglig via: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

Liberalna Demokratija Slovenije LDS (2000): Volilni program LDS. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu/down/coded_originals/97421_2000.pdf

Montenegros konstitution (2006): Ustav Crne Gore. Tillgänglig via: <http://www.skupstina.me/index.php/me/ustav-crne-gore>

Nordmakedoniens konstitution (2019). Ustav za Republike Severne Makedonije. Tillgänglig via: <https://www.sobranie.mk/ustav-na-rm.nspX>

Office of the High Representative (2004): Decision Establishing the Police Restructuring Commission. Tillgänglig via: <http://www.ohr.int/?p=65507>

Office of the High Representative (2005): Decision removing Dragan Covic from his position as a Member of the Presidency of BiH. Tillgänglig via:

<http://www.ohr.int/?p=65331>

Office of the High Representative (2008): Agenda 5+2. Tillgänglig via:

http://www.ohr.int/?page_id=1318

Office of the High Representative (2018): Communiqué of the Steering Board of the Peace Implementation Council. Tillgänglig via: <http://www.ohr.int/?p=99545>

Office of the High Representative (2019): Communiqué of the Steering Board of the Peace Implementation Council. Tillgänglig via: <http://www.ohr.int/?p=101437>

OSCE (1995): Dayton Peace Accords. Tillgänglig via:

<https://www.osce.org/bih/126173>

OSCE (2006): Bosnia and Herzegovina general elections - OSCE/ODIHR Election Observation Mission Final Report. Tillgänglig via:

<https://www.osce.org/odihr/elections/bih/23945?download=true>

OSCE (2017): Mission to Bosnia and Herzegovina. Tillgänglig via:

<https://www.osce.org/resources/factsheets/mission-to-bosnia-and-herzegovina?download=true>

Parliamentary assembly of Bosnia and Herzegovina (2019). Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine od 1996. do danas. Tillgänglig via:

<https://www.parlament.ba/Content/Read/184?title=Parlamentarnaskup%C5%A1tinaBosneiHercegovineod1996.dodanas&lang=bs>

Parties and elections in Europe (2019): Election results Serbia. Tillgänglig via:

<http://parties-and-elections.eu/serbia.html>

Parties and elections in Europe (2019): Elections results in Bosnia and Herzegovina. Tillgänglig via: <http://parties-and-elections.eu/bosnia-herzegovina.html>

Parties and elections in Europe (2019): Election results in Slovenia. Tillgänglig via: <http://parties-and-elections.eu/slovenia.html>

Parties and elections in Europe (2019): Election results in Croatia. Tillgänglig via: <http://parties-and-elections.eu/croatia.html>

Parties and elections in Europe (2019): Election results in Montenegro. Tillgänglig via: <http://parties-and-elections.eu/montenegro.html>

Parties and elections in Europe (2019): Election results in Macedonia. Tillgänglig via: <http://parties-and-elections.eu/macedonia.html>

Savez Nezavisnih Socijal Demokrata SNSD (2010). Izborni program SNSD Milorad Dodik. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2016-1/79730_2010.pdf

Savez za Bolju Buducnost SBB (2010). Programska deklaracija. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2016-1/79610_2010.pdf

Serbiens konstitution (2006): Ustav Republike Srbije. Tillgänglig via: <http://www.ustavni.sud.rs/page/view/139-100028/ustav-republike-srbije>

Sloveniens konstitution (2003). Ustava Republike Slovenije. Constitution of the Republic of Slovenia. Tillgänglig via: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=USTA1>

Slovenska Krscanska Demokratija – Nova Slovenija SKD-NSi (2000). Volilni program NSi. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu/down/coded_originals/97522_2000.pdf

Slovenska Ljudska Stranka SLS (1996). Slovenska ljudska stranka – Kdo smo in za kaj se zavzemamo. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/97521_1996.pdf

Srpska Demokratska Stranka SDS (2010). Program Srpske Demokratske Stranke. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2016-1/79955_2010.pdf

Stranka Demokratske Akcije SDA (2006). Izborna platforma za opce izbore u Bosni i hercegovini. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2017-1/79953_2006.pdf

Stranka Demokratske Akcije SDA (2014). Izborna platforma stranke demokratske akcije za opce izbore u BiH 2014. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2016-1/79951_2014.pdf

Stranka za Bosnu i Hercegovinu SzBiH (2006). EKONOMSKA PLATFORMA STRANKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2017-1/79723_2006.pdf

Socijaldemokratska Partija Bosne i Hercegovine SDP BiH (2006). Ekonomska politika SDP-a BiH. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/2016-1/79321_2010.pdf

Združena lista socialnih demokratov ZLSD (1996). Volilni program. Tillgänglig via: https://manifesto-project.wzb.eu//down/originals/97321_1996.pdf

7.2.2 Sekundärkällor

Al-Jazeera Balkans 2019. Potpisana koalicija: Komšićev DF ide u vlast sa SDA. Tillgänglig via: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/potpisana-koalicija-komsicev-df-ide-u-vlast-sa-sda>

Balkaninsight 2011. Vjekoslav Bevanda To Be Named Bosnian PM. Tillgänglig via: <https://balkaninsight.com/2011/12/29/vjekoslav-bevanda-to-be-the-new-bosnian-pm/>

Die Welle 2017. Snap election to follow Kosovo government collapse after no-confidence vote. Tillgänglig via: <https://www.dw.com/en/snap-election-to-follow-kosovo-government-collapse-after-no-confidence-vote/a-38788791> Hämtad 2019-06-11

Dnevnik 2004. Do sedaj uspešni le dve interpelaciji. Tillgänglig via: <https://www.dnevnik.si/78097/lokalno/78097>

EUobserver 2008. Bosnia signs EU pre-accession deal. Tillgänglig via: <https://euobserver.com/enlargement/26335>

Euronews 2014. Coalition deal ends stalemate in Kosovo. Tillgänglig via: <https://www.euronews.com/2014/12/08/coalition-deal-ends-stalemate-in-kosovo> Hämtad 2019-06-12

Euronews 2019. EU-Western Balkans summit: Is enlargement in sight? Tillgänglig via: <https://www.euronews.com/2019/07/05/eu-western-balkans-summit-is-enlargement-in-sight-euronews-answers>

T-portal 2011. Press: Bosnia-EU relations put on hold. Tillgänglig via: <https://web.archive.org/web/20111002094359/http://daily.tportal.hr/124423/Press-Bosnia-EU-relations-put-on-hold.html>

Annex 1 - Partibeteckningar

**=lokalt eller minoritetsparti med lägre tröskel för att ta sig in i parlamentet.*

Bosnien och Hercegovina

DF – Demokratska Fronta – Demokratiska Fronten

DNS – Demokratski Narodni Savez – Demokratiska nationella alliansen

HDZBiH – Hrvatska Demokratska Zajednica Bosna i Hercegovina – Kroatiska demokratiska unionen i Bosnien och Hercegovina

HDZBiH 1990 - Hrvatska Demokratska Zajednica Bosna i Hercegovina 1990 – Kroatiska demokratiska unionen i Bosnien och Hercegovina 1990

PDP - Partija Demokratskog Progresa – Partiet för demokratiska framsteg

SBB – Savez za Bolju Buducnost – Alliansen för en bättre framtid

SDA – Stranka Demokratske Akcije – Partiet för demokratisk aktion

SDS – Srpska Demokratska Stranka – Serbiska demokratiska partiet

SDP – Socijaldemokratska Partija Bosne i Hercegovina – Socialdemokratiska partiet i Bosnien och Hercegovina

SP – Socialistiska Partija – Socialistpartiet

SNSD – Saveza Nezavisnih Socijaldemokrata - Alliansen för oberoende socialdemokrater

SzBiH – Stranka za Bosnu i Hercegovinu – Partiet för Bosnien och Hercegovina

Kosovo

AAK – Aleanca për Ardhmërinë e Kosovës - Alliansen för Kosovos Framtid

AKR – Aleanca Kosova e Re - Kosovos nya allians

API – Partia Ashkalinjëve për Integrim - Ashkalipartiet för Integration*

DAPK – Partia Demokratike e Ashkalive të Kosovës - Demokratiska Ashkalipartiet Kosovo*

KDTP – Kosova Demokratik Türk Partisi - Kosovos Turkiska Demokratiska Parti*

LDK – Lidhja Demokratike e Kosovës - Kosovos Demokratiska Liga

NISMA - NISMA Social Demokrate – NISMA Socialdemokratiska initiativet

PDK - Partia Demokratike e Kosovës - Kosovos Demokratiska Parti

PLE – Partia Liberale Egjiptiane - Egyptiska Liberala Partiet*

SL – Srpski List - Serbiska listan*

Vakat – Koalicija Vakati – Vakati-koalitionen

VV – Vetëvendosje! - Vetëvendosje!

Kroatien

DC – Demokratski Centar - Demokratiska mitten

HDZ – Hrvatska Demokratska Zajednica - Kroatiska Demokratiska Unionen

HNS – Hrvatska Narodna Stranka Liberaldemokrati - Folkpartiet Liberaldemokraterna

HSLs – Hrvatska Socijalno-liberalna Stranka - Kroatiska Socialliberala Partiet

HSP – Hrvatska Stranka Prava - Kroatiska rättighetspartiet

HSS – Hrvatska Seljacka Stranka - Kroatiska Bondepartiet

HSU – Hrvatska Stranka Umirovljenika - Kroatiska pensionärspartiet

PGS – Primorski-Gorski Savez - Primorje-Gorski-alliansen*

L – Liberalna Stranka - Liberala Partiet

IDS - Istarski demokratski sabor - Istriens demokratiska församling*

SBHS - Slavonsko-baranjska Hrvatska Stranka - Slavonija-Baranja partiet*

SDSS - Samostalna Demokratska Srpska Stranka - Självständiga demokratiska serbiska partiet*

SDP – Socijaldemokratska Partija - Socialdemokratiska Partiet

Montenegro

BS – Bosnjačka Stranka - Bosniakpartiet*

DEMOS - DEMOS

DPS – Demokratska Partija Socijalista Crne Gore – Demokratiska socialistpartiet i Montenegro

DUA - Demokratska unija Albanaca – Albanernas demokratiska union*

HGI – Hrvatska Gradanska Inicijativa - Kroatiska medborgarinitiativet*

LS – Liberalna Stranka - Liberala partiet

PCG – Positivna Crna Gora - Positiva Montenegro

SD – Socijaldemokrati Crne Gore - Montenegros socialdemokrater

SDP – Socijaldemokratska Partija Crne Gore - Socialdemokratiska Partiet i Montenegro

Nordmakedonien

A – Alternativa – Alternativet

DOM – Demokratska obnova na Makedonija - Demokratiska förnyelsepartiet

DPA – Demokratska Partija Albanaca - Demokratiska albanska partiet

DS – Demokratski sojuz - Demokratiska Unionen

DUI – Demokratska Unija za Integracija - Demokratiska unionen för Integration

LDP – Liberalno-Demokratska Partija - Liberaldemokratiska partiet

NSDP – Nova socijaldemokratska partija - Nya socialdemokratiska partiet

PDP – Partija za demokratski prosperitet - Partiet för demokratiskt välstånd

PEI – Partija za Evropska Idnina - Partiet för en europeisk framtid

SDSM – Socijaldemokratski Sojuz na Makedonija - Socialdemokratiska unionen i Makedonien

SPM – Socijalistička Partija na Makedonija - Makedonska Socialistpartiet

UR – Obedinita Partija na Romite na Makedonija - Förenade Romapartiet*

VMRO-DPMNE – Vnatrešna makedonska revolucionerna organizacija – Demokratska partija za makedonsko nacionalno edinstvo - Inre makedonska revolutionära organisationen – demokratiska partiet för nationell enighet

Serbien

DS – Demokratska Stranka - Demokratiska partiet

DSS – Demokratska srpska stranka - Demokratiska serbiska partiet

G17+ - G17+ (Bytte 2006 namn till *Serbiens enade regioner*, URS)

NSS – Nova Srbija - Nya Serbien

SNS – Srpska napredna stranka - Serbiska framstegspartiet

SPS – Socijalistička partija Srbije – Serbiska socialistpartiet

SVM – Savez vojvodanskih Mađara - Alliansen för Vojvodinas ungrare*

Slovenien

DeSUS – Demokratična stranka upokojencev Slovenije - Slovenska pensionärspartiet.

LDS – Liberalna demokracija Slovenije - Liberaldemokratiska Slovenien

SDS – Slovenska demokratska stranka - Sloveniens demokratiska parti

SKD – Slovenski Krščanski demokrati - Sloveniens Kristdemokratiska parti

SLS – Slovenska ljudska stranka - Slovenska Folkpartiet

ZLSD – Združena Levica - Demokratična stranka dela - Gemensamma socialdemokratiska listan

Annex 2 – Partipreferenser

Slovenien

ZLSD - 4 – Partiet har en generellt EU-positiv ståndpunkt, i valmanifestet från 1996 benämns EU-medlemskapet i positiva ordalag medan det i valmanifestet från år 2000 fastslås att det är viktigt att Slovenien ”upptas som fullvärdig medlem i den europeiska gemenskapen”. Partiet uttrycker därmed att EU-närmande är en viktig prioritering.

Manifest 1996 s.1:

Evropsko unijo (EU) vidimo kot politično zvezo, ki je sposoben ohranjati interese sleherne države posebej, in hkrati kot močno gospodarsko in politično zvezo, ki zagotavlja močen vpliv na vseh celinah sveta in trden gospodarski razvoj držav članic

Vi ser den Europeiska Unionen (EU) som en politisk allians med kapacitet att värna varje enskild medlemsstats intresse, såväl som en politisk och ekonomisk union som garanterar medlemsstaterna ett större internationellt inflytande och garanterar en stabil ekonomisk tillväxt för medlemsstaterna”

Manifest 2000 s. 8

Za Slovenijo je odločilnega promena, da se v mednarodni skupnosti uveljavi kot kredibilna in partnerska država, del razvitne i stabilne Europe

Det är avgörande för Slovenien att etablera sig i det internationella samfundet, som en pålitlig och stabil partner som en del av det utvecklade och stabila Europa

DS – 3 – Närmandet gentemot internationella organisationer konstateras vid flera gånger vara viktigt, men ges begränsat utrymme i valmanifestet i sin helhet. Partiet uttrycker aldrig en önskan att gå med i EU specifikt, utan snarare att Slovenien ska etablera sig i samtliga internationella organisationer av betydelse.

Manifest 1996 s.7

enakopravno vključitev slovenije kot suverene države v evropo enakopravnih narodov in držav te tregiji

(Vi vill se) Ett jämlikt anslutande av Slovenien till gemenskapen av jämlika självständiga europeiska stater i regionen.

s. 8

storila vse potrebno, da se vkljuci v vse procese sodelovanja vamosti v evropu, sredozemlje in svetu ter doseze pomembeso vlogu v ozn, svetu europe, ovse, in podobnih organizacija

”Det har visat sig vara av yttersta vikt att Slovenien ansluter sig till samarbetsprocesser inom ramen för bilaterala sammanhang av betydelse i Europa, i medelhavsregionen samt övriga internationella institutioner av betydelse.”

DeSuS -2 – Uppger i valmanifestet från 1996 att ett EU-medlemskap är avhängigt folkets vilja och ett eventuellt medlemskap måste därför föregås av en

folkomröstning samt en noggrann analys av potentiella konsekvenser av ett medlemskap.

Manifest 1996 s. 2

Vkljucevanje Slovenije v Evropsko Unijo jemljemo kot politicno in ekonomsk pobudo, o kateri bomo odlocali na referendumu. Odlocitev mora temeljeti na jasnih ocenah in posledicah vkljucevanja

”Sloveniens integrering i den Europeiska Unionen ser vi som ett politiskt och ekonomiskt initiativ som måste föregås av en folkomröstning. Beslutet måste fattas på basis av en noggrann och tydlig konsekvensanalys angående potentiella konsekvenser av ett medlemskap.”

LDS – 5 – Ett fullvärdigt medlemskap uppges vara en nyckelprioritering redan i inledningen, det vill säga innan själv valmanifestet börjar. Valmanifestet genomsyras till stor del av vikten av ett fortsatt EU-närmande, och partiet uttrycker en vilja att efter valet bilda koalition med andra EU-vänliga partier.

Valmanifest 2000 s. 2

Zato predlagamo prevodilno razvojno koalicijo vseh slovensko drzavljanov vseh regiji, vasi in mest, kolicijo mirnega, strpnega in dostojnjega zivljenja, koalicijo znanja, dela in ucenja, koalicijo tretjega tisocletja enakopravne vkljucitve v evropsko unijo

”Vi förespråkar därmed en nationell koalition bestående av slovenier i alla regioner, byar och städer, en koalition baserad på kunskap och arbete, i strävan efter ett fredligt och tolerant liv. En koalition för det tredje milleniet, i syfte att föra Slovenien in i den Europeiska Unionen.”

SKD-NSi – 2-I partiets tvåsidiga valmanifest från 1996 ägnas den europeiska unionen ett begränsat utrymme, partiet poängterar att man ser ett värde i ett EU-medlemskap men konstaterar krasst att ”EU får gärna komma till oss, vi går ingenstans”. Det huvudsakliga syftet med EU-medlemskapet uppges värnandet av slovensk kultur och språk, och EU ses således mer som ett verktyg än ett mål.

Valmanifest 2000 s. 2

V globaliziranem svetu bomo uspeli le s kakovostvo, v zunajni politik pa le z jasno opredeljenimi nacionalnimi interesi. Evropska zveza in NATO sta veliki priloznosti za Slovenij, ki ju moramo izkoristiti. Evropa ne prihaja k nam in mi ne gremo nikamor. Hocemo Evropu pri nas doma – in to po varni poti! V novih casih moramo dati boljse mesto slovenskemu jeziku in kulturi

”I den globaliserade världen är det viktigt att Slovenien anammar en utrikespolitisk kurs som ämnar uppnå en kvalitativ utrikespolitik med slovenska intressen i fokus. EU och NATO utgör stora möjligheter för Slovenien, möjligheter som vi bör utnyttja. Med det sagt så kommer inte Europa komma till oss, och inte heller kommer vi att ändra vår kurs. Vi vill gärna ha Europa, men hemma hos oss, och på ett säkert sätt. I dessa nya tider är det av yttersta vikt att vi ger det slovenska språket och kulturen en bättre plats.”

SLS – 3 – I valmanifestet från 1996 tycks partiet utgå från att Slovenien en dag går med i EU, utan att specificera hur man ställer sig till det/vilken politik man vill driva i förhållande till Sloveniens EU-närmande.

Valmanifest 1996 s.2

vecji delez proracunskih drzavnih sredstev za kmetijstvo, s katerimi bi slovenski kmet boljše pripravljene dočakal vstopanje slovenije v evropsko povezavo

”Det är viktigt att en större del av den nationella budgeten allokeras till jordbruket, i syfte att bättre förbereda slovenska bönder inför ett slovenskt medlemskap i europeiska institutioner.”

Bosnien och Hercegovina

Partipreferenser

SDA – 4 – Ett proeuropeiskt parti som tydligt tar ställning för fortsatt transatlantisk integration i samtliga manifest. EU-närmandet uppges vara en av partiets viktigaste utrikespolitiska prioriteringar, men inte allmänpolitiska.

Valmanifest 2006 s. 19 (avsnitt *Bosnien och Hercegovina och den transatlantiska integrationen*)

Nas primarni i strateski cilj je potpuno ukljucivanje Bosnie i Hercegovine u savremene evropske politicke, ekonomske i sigurnosne strukture i zauzimanje zaslusnog mjesta unutar evropske prododice demokratskih zemlaja

”Vårt primära och strategiska mål är att Bosnien och Hercegovina erhåller fullvärdigt medlemskap i samtliga europeiska politiska och ekonomiska strukturer och att Bosnien och Hercegovina erhåller sin rättmätiga plats i sällskapet av europeiska demokratiska länder.”

Liknande tongångar hörs även i valmanifestet från 2014 (s.25) där ett fortsatt EU-närmande lyfts fram som (en av) partiets utrikespolitiska prioriteringar

Naši vanjskopolitički prioriteti su punopravno članstvo u NATO i EU, regionalna saradnja, posebno sa susjednim državama, privlačenje stranih investicija, podrška poslovnoj zajednici iz naše zemlje u nastupu na inozemnom tržištu, te zaštita interesa naših građana u svijetu.

Våra utrikespolitiska prioriteringar är ett fullvärdigt medlemskap i NATO och EU, regional samverkan främst med våra grannländer, attraherande av utländskt kapital, att stödja inhemska företag i syfte att stärka dessa gentemot internationell konkurrens, samt att värna våra medborgares intressen runt om i världen.

SzBiH – 5 – Ser EU som en oundviklig del av landets framtid och viger den första punkten av 2006 års valmanifest åt att redogöra för vilka åtgärder man vill ta för att skynda på Bosnien och Hercegovinas EU-närmandeprocess.

Valmanifest 2006 s. 9

Historijska pripadnost BiH evropskom političkom, kulturnom i ekonomskom prostoru nametnula je prioritet integraciju BiH u EU – kao proces pozicioniranja

BiH u evropskoj porodici demokratskih zemalja. Stoga SBiH izražava svoje opredjeljenja da dijelimo ciljeve, vrijednosti i principe EU i preuzmemo neophodne aktivnosti kako bi bili spremni preuzeti obaveze koje nosi članstvo u EU.

”Bosnien och Hercegovinas historiska tillhörighet till den europeiska politiska, kulturella och ekonomiska gemenskapen går inte att förneka och föranleder i sig självt en fortsatt EU-närmandeprocess. SzBiHs uttrycker därför sin ovillkorliga hängivelse till de värderingar, mål och principer som präglar EU och vi åtar oss att genomföra samtliga reformer och åtaganden som ett medlemskap i EU medför.”
SNSD - 2 – Uppger i samtliga valmanifest att man gärna ser ett fortsatt EU-närmande för Bosnien och Hercegovina, förutsatt att Republika Srpskas status som entitet förblir oberörd samt att Serbien först ansluter sig till unionen.

Valmanifest 2010 s. 58

Prioriteti naše međunarodne politike i saradnje su: regionalna stabilnost, saradnja s Evropskom Unijom i zemljama članicama EU, proširena saradnja sa Ruskom Federacijom, uvažavanje i razvijanje odnosa sa dugoročno snažnim prisustvom SAD u regionu, te uspostavljanje novih vidova saradnje sa Narodnom Republikom Kinom, Izraelom i svim drugim zemljama radi boljeg razumijevanja specifičnosti nastanka Dejtonske BiH kao načina njenog opstanka

”Våra utrikespolitiska prioriteringar är följande: Regional stabilitet, samarbete med EU och dess medlemsstater, utökat samarbete med den Ryska federationen, utvidgat och fördjupat samarbete med den långvariga amerikanska närvaron i regionen, att ta fram nya potentiella samarbetsvägar med Folkrepubliken Kina, Israel och alla andra aktörer som erkänner Daytonavtalet som Bosnien och Hercegovinas rättmätiga juridiska grund.”

SDS – 2 – SDS uppger i samtliga valmanifest att en anslutning till EU förutsätter en folklig vilja, och att Bosnien och Hercegovina endast kan bli medlemmar i EU förutsatt att invånarna i båda entiteter röstar för.

Valmanifest 2010 s. 63

Srpska demokratska stranka zalaže se za sprovođenje referendumna na kojem bi građani Srpske odlučili - da li žele ili ne žele da budu dio Evropske unije.
”Serbiska demokratiska partiet är positiva till att en folkomröstning om EU-medlemskapet genomförs, en folkomröstning som ger invånarna i Republika Srpska möjlighet att själva avgöra huruvida de önskar vara en del av EU eller ej.”

SDP BiH – 4 – Uttrycker en entusiasm gentemot EU i samtliga valmanifest, och utgjorde i valrörelsen 2018 en del av det s.k. proeuroepiska blocket. I egenskap av socialdemokratiskt parti så tenderar de dock att uttrycka skepsis mot främst privatiseringar, och kan således inte sägas närma sig EU villkorslöst.

Valmanifest 2006 s. 14–15

SDP je snažno evropski orijentirana politička snaga, koja se zalaže za bezuvjetnu primjenu evropskih standarda u svim sferama javnog života, ali i afirmaciju tradicionalnih vrijednosti bosanskohercegovačkog društva koje su prepoznatljive i u rangu najviših evropskih dostignuća.

SDP är ett tydligt europeiskt orienterat parti som förespråkar en villkorlös strävan att uppnå EU-standard i alla sfärer av det offentliga sammanhanget, i samspel med de värderingar som traditionellt präglat Bosnien och Hercegovina och utmärkt vår nation.

HDZBiH – 4-EU-närmandet ges utrymme i samtliga valmanifest och utgör ett viktigt mål för partiet, i synnerhet sedan Kroatien upptagits som medlem 2013.

Valmanifest 2006 s. 10

Uključivanje u euroatlantske integracije kao i do sada bit će jedan od naših prioriternih ciljeva za koji ćemo se zalagati.

”Att ansluta sig till det euroatlantiska samarbetet kommer, precis som fram tills nu, vara ett av våra prioriterad mål som vi kommer att sträva efter”

Valmanifest 2014 s. 14 – 15

Europa je naš interes. naš dom i budućnost, kao i interes cijele BiH i susjednih država. Inzistirat ćemo na ubrzanju ispunjavanja preduvjeta za stjecanje s tatusa države kandidata kinje i kona no punoga člans va BiH u Europskoj uniji.

”Europa är vårt intresse, vårt hem och våra framtid, precis som för hela Bosnien och Hercegovina såväl som för våra medlemsländer. Vi kommer att insistera på att arbetet för att uppnå kandidatstatus skyndas på och med det, så småningom, ett fullvärdigt medlemskap i EU.”

HDZBiH 1990 – 4-Följer systerpartiet HDZBiHs agerande i utrikespolitiska frågor och får således se sitt veto absorberat. Har sedan 2014 gått till val på en gemensam plattform tillsammans med HDZBiH.

DF – 4 – Uppger i valmanifestet från 2014 NATO-medlemskap som partiets högsta utrikespolitiska prioritering.

Valmanifest 2014 s. 9

Prvi vanjskopolitički prioritet Bosne i Hercegovine mora biti integracija u NATO

”Bosnien och Hercegovinas viktigaste utrikespolitiska prioritering måste vara NATO”

SBB – 3 – Partiet uppger i sitt valmanifest från 2010 att partiet gärna fortsätter att närma sig EU, men ”på landets egna villkor”.

Valmanifest 2010 s. 12

Savez za bolju budućnost BiH će voditi realnu i ozbiljnu politiku u smislu približavanja Evropskoj uniji, koja treba što prije doprinijeti međunarodnom ugledu i prosperitetu naše zemlje i omogućiti bolji život bh. građana. Strategija razvoja Bosne i Hercegovine treba da bude u potpunosti harmonizirana s evropskim putem Bosne i Hercegovine.

”SBB kommer att föra en verklig och seriös politik gällande Bosnien och Hercegovinas EU-närmandeprocess, som förr snarare än senare bör medföra ett

internationellt erkännande och välstånd i vårt land, vilket är en förutsättning för att förbättra vanlig medborgares liv. Bosnien och Hercegovinas utvecklingsstrategi måste således vara i synk med vår väg mot ett medlemskap i den euroatlantiska gemenskapen.”